

Kuramsal Derleme

Sosyal Kimlikler ve Psikoterapi Süreçleri: Terapistin ve Danışanın Sosyal Kimlikleri Açısından EşleşmesiFatma KORKMAZ*¹ , Emine YÜCEL² ¹ Psikolog² Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Konya, Türkiye**Makale Bilgisi****Anahtar Kelimeler:**sosyal kimlik,
danışan-terapist
eşleşmesi,
psikoterapist
tercihi,
psikoterapi**Öz**

Danışanlar ve terapistler sosyal kimliklerini psikoterapi sürecine getirir. Mevcut derleme sosyal kimlikler bakımından terapist-danışan eşleşmesinin danışanın bakış açısından psikoterapist seçimiyle ve terapötik sonuçlarla ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Öncelikle sosyal kimlik kuramı tanıtılmış ve etkileşim ortakları arasındaki sosyal kimlik benzerliğinin veya eşleşmesinin empati, güven, kendini açma ve anlayış gibi kişiler arası ilişkilere özgü olumlu süreçler için önemi vurgulanmıştır. Ardından benzer kişiler arası süreçlerin psikoterapinin başarısı için de önemli olduğunun altı çizilerek danışan deneyimleri açısından özellikle ırk /etnisite, din, cinsiyet ve yaş bakımından danışan-terapist eşleşmesini ele alan görgül çalışmaların bulguları gözden geçirilmiştir. Danışan-terapist sosyal kimlik eşleşmesinin danışanların psikoterapist seçimini, memnuniyetini, psikoterapiye devamlılığını ve tedavi sonuçlarını etkilediği çıkarımına gidilebilir. Ancak danışan-terapist kimlik uyumuna ilişkin bulguların tutarlı olduğunu söylemek güçtür. Danışanlar özellikle terapinin ilk aşamalarında terapistin yaş, cinsiyet, din, sosyoekonomik düzey ve ırk /etnik köken gibi görece kolay fark edilebilir özelliklerine göre terapistle güven geliştiriyor olabilseler de farklılıklarla bir arada yaşamının kaçınılmaz olduğu günümüz toplumlarında kültürel açıdan duyarlı psikoterapi yaklaşımlarını yaygınlaştırmak daha önemlidir.

Abstract**Keywords:**social identities,
client-therapist
matching,
psychotherapist
choice,
psychotherapy

Clients and therapists bring their social identities into the psychotherapy process. The current review examined the association of therapist-client matching on social identities with psychotherapist selection and therapeutic outcomes from the client's perspective. Firstly, social identity theory was introduced, and the prominence of social identity similarity or matching among interaction partners for positive interpersonal processes, such as empathy, trust, self-disclosure, and understanding was emphasized. Next, underlining that similar interpersonal processes are also crucial for the success of psychotherapy, we reviewed the findings of the empirical studies that specifically deal with client-therapist matching on race/ethnicity, religion, gender, and age regarding client experiences. It can be concluded that the client-therapist social identity matching affects clients' choice of psychotherapist, satisfaction, continuity with psychotherapy, and treatment outcomes. However, it is difficult to say that the findings on client-therapist identity matching are consistent. Although clients may trust their therapists, especially in the early stages of therapy, depending on the therapist's relatively easily recognizable characteristics, such as age, gender, religion, socioeconomic level, and race/ethnicity, it is more important to spread culturally sensitive psychotherapy approaches in contemporary societies where it is inevitable to live together with differences.

*Sorumlu yazar, Bağımsız araştırmacı, Konya, Türkiye

e-posta: fatmakorkmz1@gmail.com

DOI: 10.31682/ayna.1338115

Gönderim Tarihi (Received): 05.08.2023; Kabul Tarihi (Accepted): 09.05.2024

ISSN: 2148-4376

Giriş

Bireyin zaman içerisinde gelişerek biriktirdiği yaşam öyküsüne göre “Ben kimim?” sorusuna verdiği cevapları içeren kimlik kavramı (Ergün, 2020); bir kişinin ya da grubun /topluluğun kendi niteliklerine, değerlerine, konumuna ve kökenine ilişkin bilinçli kavrayışı olarak tanımlanmaktadır (Şimşek, 2002). Sosyal Kimlik Kuramına göre kimlik bireysel ve sosyal olmak üzere ikiye ayrılabilir (Tajfel ve Turner, 1979). Bireysel kimlik, bireyi diğerlerinden ayıran fiziksel ve zihinsel özellikler ile bireysel deneyimler gibi nitelikleri kapsamaktadır. Sosyal kimlik ise birey kendisini ait olduğu grubun değerleri, tutumları, inançları ya da öncelikleri bakımından tanımladığında açığa çıkmaktadır. Sosyal kimlikler bireylerin kişisel özelliklerine değil de grup aidiyetine dayanması bakımından bireysel kimliklerden farklılaşır. Sosyal sınıflandırmalar yaş, cinsiyet, vatandaşlık, millet, ırk, etnisite, din ve ideolojik yönelim gibi pek çok farklı özellik ekseninde yapılabilir. Belirli bir bağlamda bu kimliklerden biri ya da birkaçı belirginlik kazandığında bireyler kendilerini “erkek”, “Amerikalı”, “siyahi” gibi birçok farklı grup aidiyeti temelinde tanımlamaya başlayabilir (Ashforth ve Mael, 1989; Mackie ve diğerleri, 1996).

Sosyal kimlikler sosyal yaşamda olduğu kadar profesyonel bir etkileşim gerektiren psikoterapötik süreçlerde de önem taşır. Terapötik etkileşim ortakları, yani danışan ve terapist kendi kültürlerinin, yaşantılarının ve dünya görüşlerinin kesişiminde yer alan sosyal kimliklerini terapi sürecine getirir (PettyJohn ve diğerleri, 2020). Mevcut derleme çalışmasının amacı danışan-terapist sosyal kimlik eşleşmesine ilişkin görgül bulguları psikoterapist seçimi, psikoterapi süreçleri ve terapötik sonuçlar açısından anlatsal (naratif) olarak derlemektir. Bu doğrultuda öncelikle Sosyal Kimlik Kuramı tanıtılarak sosyal kimliklerin özellikle kişiler arası etkileşimdeki rolü irdelenecektir. Bunu takiben terapötik ilişkinin ne olduğu ve doğası tanıtıldıktan sonra danışan-terapist sosyal kimlik eşleşmesinin terapötik ilişkiye olan etkileri ele alınacaktır. Önceki araştırmalar ırk /etnik köken, yaş, cinsiyet ve dine dayalı kimliklerin kolay gözlemlenebilir olmasından ötürü danışanların terapist tercihleri üzerinde ve terapi sürecinin başlangıcında terapistte güven duygusu geliştirmelerinde belirleyici olabileceğini ortaya koymuştur (Beutler ve diğerleri, 1991; Cheng ve diğerleri, 2023; Jones ve Zoppel, 1982; Kirshner ve diğerleri, 1978; Simons ve Helms, 1976). Buradan hareketle mevcut çalışmada danışan-terapist kimlik eşleşmesinin etkileri danışanın gözünden spesifik olarak ırk /etnik köken, yaş, cinsiyet ve din temelli sosyal kimlikler ekseninde derlenecektir. Bu derleme çalışmasının Türkiye’de teorik ya da görgül açıdan henüz yeterince ele alınmayan “eşleşme” kavramı hakkında Türkiyeli okurlara bütüncül bir perspektif kazandıracağı düşünülmektedir.

Sosyal Kimlik ve Kişiler Arası İlişkiler

Sosyal Kimlik Kuramına göre insanlar çevrelerinde gördükleri canlı, cansız tüm varlıkları kategorize etme eğilimindedir (Tajfel ve Turner, 1979). Kategorizasyon, karmaşıklığı azaltarak sosyal dünyanın daha basit şekilde algılanmasını sağlar; insanlar her bir bireyi ya da nesneyi ayrı ayrı algılamak ya da değerlendirmek yerine kategorilerle ilişkili ortak özelliklere göre varlıklar hakkında daha hızlı yargılarda ya da tahminlerde bulunabilir (Brown, 2000; Ellemers ve Haslam, 2012). Ortak özelliklere sahip olduğu düşünülen insanlar da aynı grup içinde sınıflandırılabilir; buna “sosyal kategorizasyon” adı verilmektedir (Tajfel, 1978). Sosyal kategoriler yalnızca sosyal dünyayı sistematize etmekle kalmaz; bu kategoriler aynı zamanda bireyin sosyal dünyada kendini tanımlama ve yerini belirleme sürecinde de önemli bir rol üstlenir (Tajfel ve Turner, 1986). İnsanlar kendilerini bir grubun üyesi olarak sınıflandırdıklarında ya da tanımladıklarında sosyal kimlikleri açığa çıkar (Turner ve diğerleri, 1987). Sosyal kimliklenme kişinin yalnızca belli bir grubun üyesi olduğuna ilişkin *bilişsel farkındalığı* değildir; aynı zamanda bu grup üyeliğinin benlik açısından *duygusal önemini* de içermektedir (Tajfel, 1978). Bireyler, üyesi olduğu grubun sosyal statüsünü, dolayısıyla kendi değerlerini diğer gruplarla yaptığı sosyal karşılaştırmalara göre belirler ve bu karşılaştırma sonucunda olumlu bir sosyal kimlik algısı edinmeyi hedefler (Tajfel ve Turner, 1979). Sosyal kimlikler benlik kavramının bir parçasını oluşturduğu için olumlu bir sosyal kimlik algısı, bireyin kendisini değerli, önemli ve yeterli olarak değerlendirmesini sağlamaktadır. Turner’a (1982) göre olumlu bir sosyal kimlik arzusu, bireyin yüksek benlik saygısına sahip olma yönündeki temel motivasyonunun bir sonucudur. Kişiler ait oldukları gruplara (yani iç gruplarına) verdikleri önem nispetinde bu grupların diğerlerinden ayrışan kimliğini vurgulamaya ve bu grupların ve üyelerinin sahip olduğu değeri pekiştirmeye, korumaya ve artırmaya güdülenmiştir (Ellemers ve Haslam, 2012). Bu doğrultuda bireyler iç gruplarını kayırma ve dış grupları ise küçümseme eğilimi gösterir; bu durum sosyal kimlik alan yazınında “iç grup yanlılığı” olarak isimlendirilmektedir (Tajfel ve Turner, 1979). Düşük statülü grupların üyeleri kimlik statülerini yükseltmek, yani daha istenir bir sosyal kimliğe kavuşmak için dış grupla rekabete girme veya iç grubu dış gruptan olumlu anlamda ayrıştırdığı yönler ekseninde tanımlama gibi taktikler kullanabilir (Ellemers ve Haslam, 2012; Tajfel, 1978).

Sosyal kür (social cure) hipotezine göre sosyal kimlikler bireyin iyi oluşu üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir (Jetten ve diğerleri, 2017). Çok sayıda araştırma sosyal kimliklerin hem fiziksel hem psikolojik iyi oluşa katkı sağladığını ortaya koymuştur. Örneğin, Cruwys ve diğerleri (2013) sosyal grup üyeliklerinin depresif belirtileri azalttığını, depresyonun tekrarlamasını engellediğini ve bireyleri gelecekte depresyona girmekten koruduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde kişilerin grup üyeleriyle birlikte kolektif etkinliklerde bulunması

onların psikolojik ve bedensel sağlığının gelişmesine katkı sunmuştur (Tewari ve diğerleri, 2012). Bununla birlikte iş değiştirme, emeklilik, göç gibi ani değişiklikler içeren yaşam olayları karşısında önceki sosyal kimliklerin devamlılığı ve yeni sosyal kimliklerin kazanımı bireylerin sağlığını ve iyi oluşunu korumasına yardımcı olmaktadır (Haslam ve diğerleri, 2021). Greenaway ve diğerleri (2016) sosyal kimliklenme ile iyi oluş arasındaki ilişkinin sosyal kimliklerin bireyin ait olma, benlik saygısını koruma, kontrol sahibi olma ve varoluşuna anlam verme gibi temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılmasına bağlı olarak açığa çıktığını ortaya koymuştur.

Sosyal kimlikler belirli bir durumda bilişsel olarak erişilebilir hâle geldiğinde, yani belirginlik kazandığında, iç grup üyeleri arasındaki benzerliklere ve iç-dış grup üyeleri arasındaki farklılıklara ilişkin algılar kuvvetlenir (Turner ve diğerleri, 1987). Sonuçta açığa çıkan iç grup homojenliğine ilişkin algı, grup üyeleri arasında biz olma duygusunu artırarak sosyal destek, empati ve karşılıklı anlayış gibi olumlu süreçleri teşvik edebilmektedir (Ellemers ve Haslam, 2012; Turner ve diğerleri, 1987). Ayrıca sosyal kimlikler kişiler arası süreçlerde belirgin hâle geldiğinde hem iç hem de dış grup üyelerine ilişkin yaygın kalıp yargılar, değerler ve inançlar devreye girer (Ellemers ve Haslam, 2012; Turner ve diğerleri, 1987, 1994). Etkileşim kurulan kişinin bir iç grup üyesi olduğu durumda diğerinin bakış açısını alma ve ona empatik tepki verme kolaylaşabilmektedir (Gray ve Stevenson, 2019).

Alan yazında sosyal kimliğin kişiler arası ilişkileri olumlu yönde etkileyen güven, empati, sosyal destek ve kendini açma gibi dinamikler üzerinde belirleyici olduğuna dair çeşitli görgül bulgulara rastlanmaktadır. Söz gelimi araştırmalar insanların dış grup üyelerinin duyguları ve eylemleri ile empati kurmada iç gruplarına kıyasla daha başarısız olduğunu gösteren bir empati boşluğu yaşayabildiğinden bahsetmektedir (Gutsell ve Inzlicht, 2012). Bu boşluk özellikle ön yargısı yüksek olan kişilerde daha baskın bir eğilim olup bu kişilerin duygusal paylaşımlarda dış grup üyelerinin ihtiyaçlarına cevap verebilme olasılığını düşürebilmektedir (Batson ve diğerleri, 1997; Cialdini ve diğerleri, 1997). İnsanlar sosyal etkileşimleri esnasında diğerlerinin davranışlarını ve duygusal tepkilerini doğru tahmin edebildiklerine ilişkin kendilerine güven duymayı ister (Berger ve Calabrese, 1974). Diğerlerinin duygularını kestirebilmeye ilişkin kendine güven duyma, sosyal etkileşimlerin kalitesi açısından önemlidir (Gudykunst ve Hammer, 1988). İç ve dış grup üyelerinin duygularını tanımaya yönelik yapılan bir araştırmada katılımcılar, benzer kültürü paylaştıkları kişilerin duygusal davranışlarını tahmin etmede farklı kültürden kişilerin davranışlarını tahmin etmeye göre kendilerine daha fazla güvendiklerini belirtmişlerdir (Beaupré ve Hess, 2006). Bununla birlikte dış grup üyeleriyle olan temas sıklığı ya da yakınlık gibi faktörler dış grup üyelerinin duygu ifadelerini tanımaya ilişkin özgüveni artırabilmektedir (Beaupré ve

Hess, 2006). Ancak gruplar arası temasın ilk evrelerinde bireylerin belirsizlik, kaygı, rahatsızlık gibi olumsuz duyguları yaşamaması muhtemeldir (Stephan ve diğerleri, 1991). Gruplar Arası Kaygı Kuramına göre özellikle dış grup üyeleriyle iletişim kurarken bireyler, iç grup üyeleri ile olan etkileşimlerine göre daha çekingen görünebilirler (Walter ve Cookie, 1985). Dış grup üyelerinden gelebilecek olası olumsuz eleştiriler ile ilgili endişeler gruplar arası etkileşimlerde bireylerin kendini açmasını zorlaştırabilir (Gonzales ve diğerleri, 1983). Buna karşılık kişiler arası ilişkilerde, bireyler etkileşim partnerleriyle sosyal kimlikleri açısından eşleştikleri durumlarda karşı taraftan aldıkları sosyal desteği daha yararlı algılayabilmektedir. Örneğin hasta ziyaretleri ile ilgili yapılan bir çalışmada, ziyaretçiler ve hastalar özellikle yaş ve cinsiyet açısından eşleştiklerinde ziyaretçilerin yarısı, hastalardan daha anlayışlı ve empatik olduklarına ilişkin geri bildirimler almış ve bu doğrultuda yaş ve cinsiyet benzerliğinin ziyaret başarısını arttırmada etkili olduğunu öne sürmüşlerdir (Thoits, 2021).

Sosyal kimliğin kişiler arası ilişkiler açısından önemi terapist ve danışan arasındaki psikolojik yardım alma /verme sürecinde de kendini gösterebilmektedir (Behn ve diğerleri, 2018; PettyJohn ve diğerleri, 2020; Raja, 2016). Bu konuya geçmeden önce takip eden kısımda terapide gelişimi sağlamak için önemli bir unsur olan terapötik ilişkinin doğası gözden geçirilecektir.

Terapötik İlişki

Terapötik etkileşim, ruh sağlığı alanında uzman bir profesyonel ile psikolojik yardım almayı talep eden bir danışan arasında gerçekleşir. Terapi odasında daha ilk günden başlamak suretiyle terapistin danışana göre konumu itibarıyla daha ayrıcalıklı olduğu hiyerarşik bir ortam vardır (Addison ve Coolhart, 2015; Watts-Jones, 2010). Bu ilişkinin başarısı danışan ve terapist arasında sorumluluk, karşılıklı saygı ve güvene dayalı bir etkileşim kurulabilmesine bağlıdır (Weishaar, 2007). Psikoterapi sonuçlarını ele alan araştırmalar danışanın kaydettiği terapötik ilerleme ile ilişkili olarak spontan iyileşme, beklenmedik olaylar ya da sosyal destek gibi *terapi dışı unsurlar*, plasebo etkisi gibi *danışan beklentileri*, farklı terapilerde kullanılan hipnoz, sistematik duyarsızlaştırma gibi *teknikler* ya da çoğu terapide terapistin teorik yaklaşımından bağımsız olarak bulunan empati, sıcaklık, cesaretlendirme, mahremiyet ya da terapötik ittifak gibi *ortak faktörlere* odaklanmaktadır (Lambert ve Barley, 2001). Bu unsurlar arasında güçlü bir terapötik ilişki, terapi başarısını ve danışanlardaki terapötik /onarıcı değişimi belirleyen en önemli unsur olarak kabul edilmektedir (Gaston, 1990; Hill ve Knox, 2009; Lambert ve Barley, 2001). Bu doğrultuda araştırmacılar danışan ve terapist arasında hangi şartlar altında daha olumlu bir terapötik ilişki kurulabileceğini anlamayı hedeflemektedir (Horvath ve diğerleri, 2011; Horvath ve Greenberg, 1989).

Luborsky (1976) terapötik ittifakın iki aşamada gerçekleştiğini öne sürmüştür. İlk aşamada (Tip 1 ittifak) danışan, terapi sürecinin faydalı ve terapistin güvenilir ve destekleyici olacağına ilişkin bir inanca sahiptir ve bu inanç terapisinin erken dönemlerinde ortaya çıkar. Terapisinin ilerleyen dönemlerine karşılık gelen ikinci aşama (Tip 2 ittifak) ise danışanın terapi sürecinde ortaya çıkan zorluklarla mücadele edebileceğine dair kendine olan inancı ile bu zorlukları aşmada terapistle beraber çalışmaya olan istekliliğini kapsamaktadır.

Bordin (1979) terapötik ittifakın doğasını bağlar, görevler ve hedefler olmak üzere üç farklı bileşen ekseninde sorgulamıştır. *Terapötik bağlar*, terapist ve danışan arasında gelişen güven ve kabule dayalı ilişkiye karşılık gelmektedir. Terapistin terapi sürecinde ırkçılık yapması etik olmasa da (Trimble ve Mohatt, 2002) terapistin kültürel meselelerden kaçınması, bunların önemini azımsaması veya kültürel kalıp yargıları ve yanlışlıkları dolaylı yollardan ifade etmesi ya da bunları reddetmesi şeklinde ortaya çıkabilen terapi sürecine özgü mikro-saldırganlıklar (Constantine, 2007; Lee ve diğerleri, 2018) azınlık mensubu danışanlar ile çoğunluk üyesi terapistler arasındaki çalışma iş birliğinde kırılmalara sebep olabilmektedir (Constantine, 2007; Davis ve diğerleri, 2016; Owen ve diğerleri, 2014). Hook ve diğerlerinin (2016) Amerika'da yürüttüğü bir araştırma ırksal /etnik azınlıkların %80'inin terapi sürecinde en az bir kere mikro-saldırganlığa maruz kaldığını ortaya koymuştur. Bunun yanında bir terapistin danışanlara karşı mikro-saldırganlık sergilediği videolar izletildiğinde terapistlerin bu videolardaki mikro-saldırganlık içeren her üç eylemden birini tespit edemediği görülmüştür (Owen ve diğerleri, 2018). Bununla birlikte danışana yönelik mikro-saldırganlıklar terapi sürecinde genelde açıkça konuşulmamaktadır (Owen ve diğerleri, 2014). Üstelik terapist danışana yönelttiği mikro-saldırganlıklar için özür dilese bile terapistle ilişkin izlenimlerin onarımı ya da eski hâline dönmesi oldukça zordur (Overstreet ve diğerleri, 2019). Terapistin danışanı açısından merkezî olabilen kültürel kimlik unsurlarına karşı diğeri odaklı ve açık bir duruş sergilemesine karşılık gelen kültürel tevazu düzeyi (Hook ve diğerleri, 2013) danışanlara yönelik mikro-saldırganlıkların azalması ve terapistin bu tür olumsuz davranışlarını onarmaya açıklığı ile ilişkilidir (Hook ve diğerleri, 2016). Bu noktada terapistin danışanlarının kültürel arka planını anlamada kısıtlılıklara sahip olabileceğini fark etmesi, farklı kültürler hakkında bilgi sahibi olması, bu konuda kendini eğitmeye istekli olması ve kendi kalıp yargıları ile yanlışlıklarını dürüstçe keşfetmeye çalışması farklı kimliklere sahip danışanlarla çalışırken kültürel açıdan daha yetkin hâle gelmesini ve danışanlarla daha sağlam terapötik bağlar geliştirmesini sağlayacaktır (Hook ve diğerleri, 2016; Smith ve diğerleri, 2006).

Bordin'e (1979) göre terapötik ittifakın ikinci bileşeni olan *terapötik görevler*, terapi sonucunda ulaşılmak istenen hedefler doğrultusunda gerçekleştirilen, psikoterapi ekollerine göre farklılaşabilen tüm uygulamaları kapsamaktadır. Kişilerin kendi sorunlarını tanımlama

ya da ele alma biçimleri sahip oldukları kimliklerden ve kültürlerden etkilenir. Terapistlerden danışanlarının sorunlarına ilişkin gerçekçi çözüm yaklaşımları formüle etmesi beklenir; ancak kimi zaman terapist tarafından belirlenen görevlerin uygunluğu danışanın sosyal kimliğine göre değişebilir. Örneğin, Çin kültüründe yetişmiş bir danışan Batılı akıl sağlığı modelini benimsemiş bir psikoterapistte gelmeden önce, Çin menşeli bitkisel tıbbi içeceklerin depresyonu iyileştirdiğini öne süren Çinli bir tıp doktorundan tedavi almış olabilir (PettyJohn ve diğerleri, 2020). Bu danışanla çalışan Batılı terapist açısından bu tür bir tedavi yaklaşımı makul olmasa da eğer terapist Çinli danışanı ile önceki kültürel tedavi süreçleri hakkında konuşmazsa, danışan terapist tarafından sunulan ancak kendi kültürüne uygun olmayan terapötik görevlere ilişkin rahatsızlık ve güvensizlik duymaya başlayabilir. Böyle bir durumda danışan terapötik görevleri yerine getirmeyerek direnç gösterebilir (Aviram ve Westra, 2011) ya da danışanın terapide ilerleme kaydedememesi ya da terapiyi yarıda bırakması gibi olumsuz terapötik sonuçlar açığa çıkabilir (Beutlar ve diğerleri, 2002; PettyJohn ve diğerleri, 2020). Bu noktada terapötik görevlerin olumlu bir ittifakı teşvik edecek şekilde danışan ve terapistin ortak kararı ile belirlenmesi oldukça önemlidir (Bordin, 1979; Chang ve Berk, 2009). Danışanların yaşadıkları psikolojik zorluklara ilişkin hâlihazırda (terapi öncesinde) uyguladıkları çözümlerin ya da baş etme mekanizmalarının terapi ortamında ele alınması danışanın terapisti tarafından anlaşıldığını ve sosyal kimliğine değer verildiğini hissetmesini sağlayabilir (PettyJohn ve diğerleri, 2020).

Terapötik ittifakın son bileşeni olan *hedefler* ise danışanın ve terapistin fikir birliği ile hareket ederek terapi sürecinin sonunda ulaşılmak istenen noktayı ifade eder (Bordin, 1979). Danışanın terapideki hedefleri de büyük ölçüde onun hayat deneyimlerinden, yetiştiği ortamdan ve sorunlarına bakış açısından etkilenir. Örneğin sistemik aile terapisi yaklaşımını benimseyen birçok aile terapisti, danışan ile ailesi arasındaki bağı güçlendirmeyi çalışma hedefi olarak belirleyebilmektedir. Bu tarz bir yaklaşımı benimseyen terapist, ailesine açılmakla ilgili yaşadığı sıkıntıların üstesinden gelmek isteyen eş cinsel bir danışan ile karşılaşabilir. Danışan, ailesi ile kendisi arasında nasıl mesafe koyabileceğine ya da kendi ailesi yerine LGBTQ+ topluluklarıyla bağı nasıl kuvvetlendirebileceğine dair bir hedef ile terapiye gelebilir. Böyle bir durumda danışanın bu hedefleri belli aile terapisi yaklaşımlarıyla çelişiyor gibi görünse de terapistin danışanla farklı olası terapi hedefleri hakkında açıkça konuşabildiği güvenli terapi ortamları terapistin danışanın bakış açısını daha iyi anlamasına yardımcı olacaktır (PettyJohn ve diğerleri, 2020).

Terapist ve danışan arasında sağlam bir terapötik ilişki kurulamazsa değişim ve iyileşme mümkün olmayabilir (DeRubeis ve diğerleri, 2005). Terapötik ilişkide açığa çıkabilen güven kaybı, yetersiz iletişim, danışanın terapistin yeterliliğine ve sağladığı faydaya ilişkin

inancını yitirmesi gibi olumsuz faktörler terapötik ittifakı zedeleyebilir. Bununla birlikte danışanın terapistine karşı olumsuz duygularının artması, değişime direnç sergilemesi ya da terapistiyle çok sık fikir ayrılıklarına düşmesi de terapötik ilişkinin kalitesini düşürebilir (Gökkaya ve diğerleri, 2021; Voutilinen ve diğerleri, 2010). Bu tür olumsuz terapötik gelişmeler danışanın ve terapistin terapi sürecine kaçınılmaz olarak getirdiği farklılaşan sosyal kimliklerinin yansımalarından da etkileniyor olabilir (Lawless, 2000). Söz gelimi ırkları sebebiyle toplumda sıklıkla dışlanan ve baskıya uğrayan siyahi bireylerin, terapi sürecinde beyaz terapistlere karşı daha az güven duydukları bulgulanmıştır (Parra Cardona ve diğerleri, 2012). Ayrıca danışan ve terapist arasındaki değer uyumsuzluğu, terapistlerin kendi değerlerinden farklı değerlere sahip olan danışanlarından hoşlanmama durumunu ifade eden ideolojik karşı aktarıma yol açarak terapötik ilişkiyi olumsuz etkileyebilmektedir (Gartner ve diğerleri, 1990; Mendes, 1977). Bu gibi durumlarda terapistin karşı aktarım tepkilerinin olası kaynaklarını fark etmesi, bu tepkilerini daha iyi yönetebilmesine yardımcı olabilmektedir (Hayes ve diğerleri, 2018). Bunun yanında terapistin karşı aktarım durumu ile baş etmede zorlandığı noktalarda süpervizyon alması, danışan veya kendisi hakkındaki olumsuz duygularıyla başa çıkmasına yardımcı olarak psikoterapi sürecini etik bir şekilde sürdürmesini sağlayabilmektedir (Prasko ve diğerleri, 2022). Terapistin ve danışanın kültürel /ahlaki değerleri, siyasal tutumları, cinsel yönelimi ve kişilik özellikleri gibi pek çok faktör terapötik ilişkinin niteliği üzerinde belirleyici olabilmektedir (Coleman ve Schaefer, 1986; Gelso ve Mohr, 2001; Walker ve diğerleri, 2004; Whiting ve diğerleri, 2005). Bununla birlikte yaş, cinsiyet, ırk /etnik köken, sosyoekonomik düzey ve din gibi sosyal kimlik unsurları danışanın ve terapistin daha zor ve görece geç anlaşılabilen yönlerinin henüz görünür olmadığı terapinin ilk evrelerinde olumlu bir terapötik ilişki kurulabilmesi açısından önem arz etmektedir (Behn ve diğerleri, 2018).

Terapist-Danışan Eşleşmesi

Eşleşme (*matching*) kavramı danışanlar ve ruh sağlığı hizmeti veren kişiler arasındaki sosyal kimlikler bakımından uyuma ya da benzeşmeye karşılık gelmektedir (Flaskerud, 1990; Sawyer ve diğerleri, 1995). Danışanlar ve terapistler cinsiyet, yaş, ırk, etnik köken, dil gibi birçok unsur bakımından sahip oldukları benzerliklere göre eşleşebilirler. Danışanların ve terapistlerin bu faktörler bağlamında eşleşmesi; danışanların terapi hizmetlerine başvurmasında, terapide kalmalarında ve terapi memnuniyeti geliştirmelerinde önemli bir değişken olarak kabul edilmiştir (Furnham ve Swami, 2008; Sue, 1988; Vera ve diğerleri, 1999).

Hem danışanlar (Kelly ve Strupp, 1992) hem de terapistler (Cabral ve Smith, 2011; Wintersteen ve diğerleri, 2005) danışan-terapist benzerliğinin terapötik iletişim ve gelişme açısından önemli olduğunu düşünebilmektedir. Benzerlik-çekim hipotezine göre bireyler görünüş, değerler, dünya görüşü ve kişilik gibi açılardan kendilerine benzer kişileri daha yakın ve çekici bulma eğilimine sahiptir (Newcomb, 1961); aralarında benzerlik bulunan kişilerin romantik ilişkiler ve arkadaşlıklar gibi farklı ilişki bağlamlarda etkileşime geçme ve daha uzun soluklu ilişkiler yürütme olasılığı daha yüksektir (Berscheid ve diğerleri, 1971; Bryne, 1971; Hampton ve diğerleri, 2019; Klohnen ve Luo, 2003; Montoyo ve diğerleri, 2008; Niu ve Brown, 2023; Treger ve Masciale, 2018). Terapötik ittifakın erken dönemlerinde terapistle kolayca göze çarpan yaş, cinsiyet gibi özellikler bakımından algılanan benzerlikler de terapide güven duygusunu pekiştiren bir mekanizma olarak ele alınmıştır (Behn ve diğerleri, 2018; Bhati, 2014; Luborsky ve diğerleri, 1971; Simons ve diğerleri, 1970). Bununla birlikte danışan-terapist arasında, ilk etapta fark edilmesi daha güç olan kişilik özellikleri (Pérez-Rojas ve diğerleri, 2021; Shir ve Thisby, 2023; Werbart ve diğerleri, 2018) ya da bağlanma stilleri (Shir ve Thisby, 2023) bakımından bir eşleşme olması da terapötik başarı açısından olumlu sonuçları beraberinde getirebilir. Takip eden başlıklarda spesifik olarak ırk /etnik köken, din, yaş ve cinsiyet unsurları bakımından danışan-terapist kimlik eşleşmesine ilişkin mekanizmalar ve sonuçlar danışanın perspektifinden gözden geçirilecektir.

İrk /Etnik Köken Eşleşmesi

İrk ve etnik köken terimleri çoğu zaman birbirinin yerine kullanılsa da farklı anlamlara sahiptir. İrk insanları biyolojik ve fiziki özellikleri temelinde sınıflandırırken (Helms, 1993) etnik köken ise insanları değerleri, gelenekleri, dilleri gibi kültürel özellikleri temelinde sınıflandırmaktadır (Phinney ve Ong, 2007). İrk /etnik köken eşleşmesine ilişkin alan yazında genel olarak danışanların daha iyi ruh sağlığı hizmeti alabilmesi için terapistleri ile kültürel açıdan uyumlu olmaları gerektiğine dikkat çekilmektedir (Pope-Davis ve diğerleri, 2003; Smith, 2009). Araştırmacılar terapistin ve danışanın aynı ırk ya da etnik kökende eşleşmesinin hem terapi sürecinin başlangıcında (Cabral ve Smith, 2011) hem de terapinin ilerleyen evrelerinde (Harrison, 1975; Sue ve diğerleri, 1991) daha güçlü bir terapötik ilişki kurulmasında etkili olabileceğine işaret etmektedir.

İrk ve etnik kökenin terapist seçimine olan etkileri değerlendirildiğinde özellikle Afrikalı Amerikalıların kendi ırklarından terapistleri tercih etme ihtimalinin beyazların bu yöndeki tercihlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Haviland ve diğerleri, 1983; Ilagan ve Heatherington, 2022). Swift ve diğerlerinin (2015) çalışmasında azınlık mensuplarının, daha etkili olduğu kanıtlanmış bir terapi yaklaşımını benimseyen ancak

kendileriyle etnik /ırksal açıdan uyumsuz bir terapist yerine daha az etkili bir terapi yaklaşımını benimsemiş ancak kendileriyle benzer etnik /ırksal gruptan bir terapistle eşleşmeyi tercih ettiği görülmüştür. Aynı çalışmaya göre benzer kültürel arka plandan bir terapistle eşlemek için terapi etkililiğinden feda etme eğilimi, özellikle azınlık kültürüyle özdeşimi daha yüksek bireylerde daha güçlüdür. Bununla birlikte önceki sistematik ayrımcılık ve kötü muamele deneyimleri sebebiyle Amerikalı ve Kanadalı siyahi danışanlar arasında beyazlara karşı kültürel güvensizlik düzeyi arttıkça siyahi bir terapistle eşleşme isteği artmaktadır (Joseph, 2010; Townes ve diğerleri, 2009). Ayrıca azınlık gruplarının sosyal çevrelerinin genellikle iç grup üyeleriyle sınırlı olması da bu gruplardan gelen danışanların terapistle etnik /ırksal açıdan eşleşmesine sebep olabilir (Marks ve Miller, 1987). Buna karşılık dış gruptan bireylerle daha fazla temas kuran azınlık mensubu danışanlar açısından terapistle ırk /etnik köken bakımından eşleşmenin önemi azalabilmektedir (Robbins ve Krueger, 2005).

Danışanların aynı ırkı ya da etnisiteyi paylaştıkları terapistler tarafından sağlanan terapi hizmetlerinden daha memnun oldukları görülmektedir (Atkinson, 1983; Coleman ve diğerleri, 1995; Sladen, 1982). Terapi memnuniyetine ilişkin danışan öz beyanlarına ek olarak, bağımsız gözlemciler de ırksal /etnik açıdan uyumlu danışan-terapist çiftleri arasındaki terapötik iş birliğini uyumsuz çiftlere göre daha olumlu değerlendirmiştir (Cheng ve diğerleri, 2023). Yürütülen araştırmalar ırksal eşleşmeye ilişkin bu olumlu etkinin yalnızca Afrikalı Amerikalı danışanlarla (Atkinson, 1983) sınırlı olmadığını, aynı zamanda beyaz danışanlar için de geçerli olduğunu ortaya koymaktadır (Sladen, 1982). Bununla birlikte ırksal /etnik eşleşme; danışan devamlılığı (Flaskerud ve Liu, 1991; Karlsson, 2005; Sue ve diğerleri, 1991), uzun vadeli tedavi süreci ve tedavi tamamlama oranlarının yüksekliği (Presley ve Day, 2019) ile de ilişkilidir. Söz konusu olumlu terapötik sonuçlar, danışanların kendileriyle ilgili özel konuları etnik /ırksal açıdan eşleştikleri terapistle daha rahat bir şekilde açabilmelerinden ve terapist tarafından daha fazla anlaşıldıklarını hissetmelerinden kaynaklanıyor olabilir (Cabral ve Smith, 2011). Ayrıca danışan-terapist ırksal uyumu danışmanlık seanslarına düzenli katılımı artırarak da danışanların psikolojik işlevselliklerinde daha olumlu bir gelişme kaydetmesini sağlayabilmektedir (Kim ve Kang, 2018).

Özellikle dezavantajlı gruplardan gelen danışanlar açısından ırk veya etnisite temelli eşleşme, terapist tarafından yanlış anlaşılma veya ayrımcı muameleye maruz kalma konusundaki kaygıları azalttığı için daha olumlu terapötik sonuçlar alınmasını kolaylaştırabilir (Kohatsu ve diğerleri, 2000; Whaley, 2001). Bununla birlikte ırksal /etnik eşleşme, danışanlarıyla benzer gruptan olan terapistlerin danışanlarının sosyo-kültürel özelliklerini daha iyi tanıması bakımından terapötik onarım açısından bir avantaj da sağlayabilir. Örneğin, alkolizmin dezavantajlı sosyal ve kültürel şartlara verilen bir tepki olabileceğini daha kolay

öngörebilen siyahi terapistlerin, alkolizm probleminde muzdarip siyahi danışanlara daha etkili bir terapi uygulaması muhtemeldir (Thornton ve Carter, 1988). Paralel şekilde, madde kullanımı tedavisi gören Latin ergenlerin de Latin terapistlerden beyaz terapistlere göre daha fazla terapötik fayda gördükleri ortaya koyulmuştur (Flicker ve diğerleri, 2008).

Danışan ve terapistin ırk /etnik köken eşleşmesiyle ilgili alan yazına bakıldığında eşleşme sonuçlarının homojen olmadığı ileri sürülebilir. Örneğin, beyaz, siyahi ve Latin danışan-terapist çiftlerinde ırksal eşleşme tedaviyi bırakma oranlarını düşüren ve tedavide kalma süresini artıran bir nitelik olarak tespit edilmiştir (Alegría ve diğerleri, 2013; Shin ve diğerleri, 2005). Ancak bu bulgunun aksine Mindlis ve diğerlerinin (2020) yürüttüğü araştırmada terapistle ırksal eşleşme siyahi ve Latin danışanlar açısından tedaviden erken ayrılma eğilimiyle ilişkilirken bu durumun beyaz danışanlar için geçerli olmadığı görülmüştür. Meta-analitik bulgular ise ortalama $d = .09$ etki büyüklüğüyle ırksal /etnik eşleşmenin terapötik sonuçlar üzerinde neredeyse herhangi bir belirleyiciliğe sahip olmayabileceğine işaret etmektedir (Cabral ve Smith, 2011). Danışanlar ve terapistler aynı ırka /etnik kökene sahip olsalar bile din, yaş, cinsiyet gibi diğer özellikleri bakımından farklılaşabilir (Cabral ve Smith, 2011). Ayrıca terapistle ırk /etnik köken açısından eşleşmek bir ırksal ya da etnik grubun tüm üyeleri için aynı öneme sahip olmayabilir; zira aynı ırktan veya etnik kökenden gelen bireyler benzer dünya görüşlerini paylaşmayabilirler (Cabral ve Smith, 2011). Bununla birlikte grup üyeleri kendi kültürlerine, değerlerine ve kimliklerine bağlı olma dereceleri, yani kültürlenme düzeyleri bakımından da farklılaşabilmektedir (Li ve Kim, 2004). Johnson ve Lashley (1989) tarafından yürütülen çalışmada Kızılderili kültürüne daha sıkı bağlılık gösteren bireylerde terapistle etnik eşleşme isteğinin arttığı görülmüştür. Atkinson ve Matsushita (1991) tarafından yürütülen çalışmada ise Asya değerlerine yüksek bağlılık gösteren Asyalı Amerikalılar bu değerlere düşük bağlılık sergileyen kişilere göre kişisel sorunlarını bir terapistle paylaşmaya daha az istekli olduklarını belirtmiştir; zira bu grup açısından psikolojik yardım alma aile mahremiyetinin korunması ve bireyin sorunlarını kendi iradesini kullanarak çözmesi gerektiği yönündeki kültürel değerlerle çelişebilmektedir (Root, 1985).

Din Eşleşmesi

Dünya üzerindeki insanların %80'inden fazlası kendisini dinî bir grupla özdeşleştirmektedir (Pew Research Center, 2012). Din ve danışmanlık alanında yapılan çalışmalarda psikiyatrik belirtiler sergileyen hastaların büyük çoğunluğunun yaşadıkları zorlukların üstesinden gelmek için dinî kaynaklara başvurduğu belirtilmiştir (Harrison ve diğerleri, 2001; Rosmarin ve diğerleri, 2013; Tepper ve diğerleri, 2001). Özellikle daha dindar bireyler sorunlarını psikolojik değil manevi bir zorluk olarak algılayabilir ve bu sorunların

üstesinden gelmek için dine bir çözüm yolu olarak başvurabilirler (Barbarin ve Chesler, 1986; Maton, 1989; Pargament, 1997). Bu nedenle dinî inançların da en az yaş, cinsiyet, kültürel değerler kadar bireylerin psikoterapist tercihlerini ve psikoterapiye ilişkin beklentilerini şekillendirmede (Quackenbos ve diğerleri, 1985; Worthington, 1990) ve psikolojik yardım arama davranışı ve tedaviye bağlı kalma gibi süreçler üzerinde etkili olabileceği ileri sürülebilir (Chadda ve diğerleri, 2001; Cinnirella ve Loewenthal, 1999).

Dinî kimlik eşleşmesine ilişkin yürütülen çalışmaların çoğu Amerika'daki Hristiyan danışan-danışman ilişkilerini kapsamaktadır (Heinze, 2023). Oldukça geniş bir örnekleme ($N = 1007$) yürütülen bir çalışmada dindar katılımcıların dindar bir terapistle eşleşmeye ve dinî /manevi konuların psikoterapi sürecine entegre edilmesine önem verdikleri görülmüştür (Dimmick ve diğerleri, 2022). Benzer şekilde hem Afrikalı Amerikalı hem de beyaz Amerikalı üniversite öğrencileri arasında katılımcıların yaklaşık %35'i kendileriyle aynı dinden bir terapistle eşleşmeyi istediklerini belirtmiştir (Charles ve diğerleri, 2021). İsa Mesih'in Son Zaman Azizleri Kilisesi mensuplarıyla yürütülen bir araştırmaya göre terapistle dinî eşleşme tercihi, özellikle daha dindar katılımcılarda daha az dindar katılımcılara göre daha belirgin bir eğilimdir (Dimmick ve diğerleri, 2020). Danışanların dinî entegrasyona ilişkin taleplerinin karşılanması ise terapi sürecinin tamamlanması ve danışandaki terapötik değişim ile yakından ilişkilidir (Swift ve diğerleri, 2022). Bu bulgulardan hareketle dinin kimlikleri için merkezîliği nispetinde bireylerin, kendi dinî yönelimleriyle uyumlu bir psikoterapistle eşleşmeyi tercih edecekleri ileri sürülebilir. Ancak Ortodoks Yahudiler ile kontrol grubunu karşılaştırmaya dayalı bir araştırmada dindar olan ve olmayan tüm danışanların dindar olan ve olmayan terapistlerden aldığı tedaviden benzer düzeyde faydalandığı ortaya koyulmuştur (Rosmarin ve Pirutinsky, 2020).

Alan yazına bakıldığında Hristiyanların Hristiyan olmayan bir danışmandan yardım almaya ilişkin birtakım ortak endişelere sahip olduğu görülmektedir (Greenidge ve Baker, 2012; Keating ve Fretz, 1990). Worthington ve Scott'a (1983) göre bu endişeler dindar Hristiyanların seküler bir danışmanın (a) manevi değer ve hassasiyetleri görmezden gelebileceği, (b) çeşitli dinî inançları ve deneyimleri patolojikleştirebileceği, (c) dinî kavramları ve maneviyat dilini anlamayabileceği, (d) daha çok seküler kültürel değerleri benimseyebileceği, (e) danışanların dinî açıdan uygun görmediği çözümler önerebileceği ve (f) tanrıdan kutsal kitap vasıtasıyla geldiğine inanılan bilgilerin yararlılığından şüphe ediyor olabileceği yönündeki beklentileriyle yakından ilişkilidir. Dindar olmayan danışmanlar hakkında bu tür olumsuz beklentilere sahip olan dindar danışanlar terapide değişime direnç geliştirebilmekte ve tedaviyi erken /yarıda bırakma eğiliminde olabilmektedir (Lovinger, 1979; Keating ve Fretz, 1990; Worthington, 1986). Amerika'da yürütülen bir araştırmada dindar

olmayan danışanların da dindar olmayan terapistle eşleşmeyi daha çok tercih ettikleri görülmüştür; hatta bu tercih, dindar danışanların dindar bir terapistle eşleşme yönündeki tercihlerinden bile daha güçlü bulunmuştur (Dimmick ve diğerleri, 2022). Bu durum dindar olmayan danışanların aynı dinî görüşleri paylaşmadıkları için dindar bir terapist tarafından yargılanacaklarını düşünmeleri ya da dindar terapistin tedavi sürecinde onların dinî inancını değiştirmeye çalışacağı yönünde bir endişe taşımalarıyla ilişkili olabilir (Dimmick ve diğerleri, 2022).

Bununla birlikte dindar bireylerin terapistle dinî bakımdan eşleşmeye yönelik belirgin bir tercihe sahip olması aynı zamanda ruh sağlığı uzmanlarının dinî ve manevi alana ilişkin bilgi yetersizlikleriyle veya din gibi hassas konuları terapide ele alma konusunda yaşadıkları tedirginlik ile de ilişkili olabilir (Curlin ve diğerleri, 2007; Rosmarin ve diğerleri, 2013). Nitekim psikoterapistlerle 1985 yılında yapılan bir araştırmada katılımcıların yalnızca %29'u dinî konuların danışmanlıkta ele alınabilecek kadar önemli olduğunu belirtmiştir (Bergin ve Jensen, 1990). Aynı çalışma Delaney ve diğerleri (2007) tarafından tekrarlandığında terapistlerin dindarlık düzeylerinin 20 yıl öncesiyle benzer olduğu ve hizmet verdikleri Amerikan halkına kıyasla daha da az dindar olduğu görülmüştür. Ayrıca danışanlar dinî /manevi konuları terapide ele almayı isteseler de (Terepka ve Hatfield, 2020), bu meselelerin terapiye entegre edilmesine sıcak bakmayan psikoterapistler bulunmaktadır (Oxhandler ve Parrish, 2017) ve psikologların yalnızca yarısından azı psikolojik değerlendirme ve tedavi planlaması sürecinde danışanların manevi /dinî inançlarını ve pratiklerini göz önünde bulundurmaktadır (Hathaway ve diğerleri, 2004). Ruh sağlığı çalışanları ile dindar danışanlar arasındaki dinî mesafeden ötürü (Bergin, 1980; Bergin ve Jensen, 1990), dindar bireyler yaşadıkları psikolojik zorlukların üstesinden gelmek için ruh sağlığı uzmanları yerine din adamlarına başvurabilmektedir (Wang ve diğerleri, 2003). Ancak terapistlerin danışanlarının yaşı, cinsiyeti, kültürel değerleri gibi özelliklerinin yanı sıra dinî ve manevi hassasiyetlerinin de farkında olması oldukça önemlidir (Young ve Fuller, 1996). Ayrıca terapistlerin danışanların inançlarından ve manevi değerlerinden kaçınmak ya da bunları görmezden gelmek yerine söz konusu inanç ve değerleri terapi sürecinde çözümün bir parçası olarak araçsallaştırabilmesi de mümkündür. Bu değerler danışanların mevcut yaşantılarını şekillendirici bir etkiye sahip olduğundan sorunların psikoterapide ele alınış biçimi üzerinde destekleyici bir rol üstlenebilir (Vieten ve diğerleri, 2013; Walker ve diğerleri, 2004; Young ve Fuller, 1996).

Öte yandan Morrow ve diğerleri (1993) yürüttükleri bir çalışmada psikoloji lisans öğrencilerinin danışanların dinî değerlerini göz ardı eden danışmanı, bu değerleri pekiştiren danışmana göre daha etkili ve ikna edici bulduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca dinî değerleri

destekleyici konumdaki danışman, dinî değerlere karşı koyan veya bunları yok sayan danışmana göre daha az profesyonel olarak algılanmıştır. Bu bulgular ideal profesyonel danışman algısı ile ilişkili olabilir (Egan, 1982). Terapistlerin danışanlarla bir ruh sağlığı profesyoneline uygun şekilde etkileşim kurması beklenir. Ancak ruh sağlığı alanında çalışan uzmanların terapi sürecinde dinî değerleri pekiştiren bir tutum sergilemesi onların rolünün din adamlarının rolü ile karışmasına veya uzmanlık alanları dışında faaliyet gösteriyormuş gibi algılanmasına sebep olabilir (Morrow ve diğerleri, 1993). Din ve danışmanlık alanındaki bulgulara genel olarak bakıldığında, terapistlerin belirli bir dinî kimliği temsil ediyor olmasından ziyade dinî inançlara ve manevi değerlere duyarlı olmasının danışanlar açısından daha önemli olduğu söylenebilir. Dindar olmayan terapistler bu konu özelinde belirli hassasiyetler geliştirebildikleri ve danışanlarının inançlarını anlamaya gayret ettikleri nispette dindar danışanlar ile daha olumlu bir terapötik etkileşim geliştirebilir (Bhui ve Bhugra, 2002; Pistrang ve Barker, 1992; Rosmarin ve Pirutinsky, 2020).

Cinsiyet Eşleşmesi

Cinsiyet de alan yazında önemli bir eşleşme ölçütü olarak değerlendirilmiş ve danışan-terapist çiftlerinin cinsiyet bakımından eşleşmesi sıklıkla araştırılan bir değişken olagelmıştır (Wintersteen ve diğerleri, 2005). Kimi araştırmalar kadınların kadın terapistlerle (Furnham ve Swami, 2008; Ilagan ve Heatherington, 2022; Liddon ve diğerleri, 2018; Pikus ve Heavey, 1996), erkeklerin ise erkek terapistlerle (Furnham ve Swami, 2008) eşleşme yönünde bir tercihe sahip olduğunu göstermiştir. Buna karşılık diğer araştırmalar ise kadınların ya da erkeklerin terapistin cinsiyeti konusunda belirgin bir tercihe sahip olmadığını ortaya koymuştur (Montiel ve diğerleri, 2022; Pikus ve Heavey, 1996; Seidler ve diğerleri, 2022). Betimsel istatistiklere genel olarak bakıldığında terapistin cinsiyeti konusunda belli bir tercihe sahip olmadığını belirten katılımcıların oranı %27 (Bernstein ve diğerleri, 1987) ile %70 (Williams ve diğerleri, 2016) arasında değişmektedir. Buradan hareketle pek çok kişi açısından terapistin cinsiyetinin önemli olmayabileceği ileri sürülebilir (Heinze, 2023). Belli bir cinsiyetten terapistle çalışmayı tercih eden danışanlar arasında ise özellikle kadınların kadın terapistle eşleşme yönündeki tercihlerinin daha belirgin olduğu söylenebilir (Cooper, 2006; Kirshner ve diğerleri, 1978; Jones ve Zoppel, 1982).

Danışanların terapistleriyle cinsiyet eşleşmesi yönünde bir tercihe sahip olmasının altında birkaç potansiyel neden yatıyor olabilir. Bu nedenlerden ilki danışanların terapi sürecinde kendilerini güvende hissettikleri konforlu bir alana ihtiyaç duymasıdır (Blow ve diğerleri, 2008). Danışanlar terapi sürecinde kendilerini daha rahat hissedeceklerini ve terapistle daha kolay açılacaklarını düşünmeleri sebebiyle kendileriyle aynı cinsiyetten bir

terapisti tercih edeceklerini belirtmişlerdir (Furnham ve Swami, 2008; Simons ve Helms, 1976). Ayrıca danışanların sahip olduğu cinsiyet temelli kalıp yargılar da terapist seçiminde cinsiyet bakımından eşlemeye yönelik talepler üzerinde belirleyici olabilir. Söz gelimi kadın danışanlar yaşadıkları sorunları sadece bir kadının anlayabileceği inancından hareket ederek özellikle kadın danışmanlardan psikolojik destek almayı isteyebilir (Kaschak, 1978). Bunun yanında danışanların travma geçmişi de eşleşme tercihleri üzerinde belirleyici olabilir. Örneğin geçmişte cinsel istismar kurbanı olan bir danışman failiyle aynı cinsiyetten bir terapistten yardım almayı kabul etmeyebilir (Blow ve diğerleri, 2008). Danışanların sahip olduğu psikolojik sorunların niteliği de terapistle cinsiyet bakımından eşleşme yönündeki talepleri şekillendirebilir. Zira Landes ve diğerlerinin (2013) araştırmasına göre kadın danışanlar kaygı gibi cinsiyetten bağımsız sorunlarsa hamilelik gibi cinsiyete özgü meselelerde bir kadın psikoterapistle çalışmayı daha çok tercih edeceklerini ifade etmiştir. Benzer şekilde cinsel sorunların tedavisinde danışanlar kendileriyle aynı cinsiyetten terapistle çalışmayı istemişlerdir (Bernstein ve diğerleri, 1987).

Terapistin ve danışanın cinsiyet bakımından eşleşmesi üzerine yapılan kimi çalışmalar eşleşmenin terapiden daha yüksek memnuniyet ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Jones ve Zoppel, 1982). Cinsiyet eşleşmesine bağlı olarak artan terapi memnuniyetinin ve terapötik başarının özellikle kadın danışanlarda daha belirgin olduğu tespit edilmiştir (Cooper, 2006; Kirshner ve diğerleri, 1978; Jones ve Zoppel, 1982). Nelson'a (1993) göre bu bulgu kadınların terapi almaya /terapötik değişim sürecine katılmaya erkeklere göre daha istekli olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu farklılık ise toplumsal cinsiyet rolleri ile yakından ilişkilidir. Toplumsal cinsiyet rolleri, toplum tarafından erkeklerden ve kadınlardan beklenen kültüre uygun davranışlardır (O'Neil, 1981). İdeal bir terapi ortamında danışanın güçsüzlüklerinden ya da savunmasızlıklarından bahsetmesi, duygularını açık ve samimi bir şekilde ifade etmesi ve terapistle birlikte çalışarak değişim için çaba göstermesi beklenir (Osherson ve Krugman, 1990). Ancak toplumsal öğretiler erkeklerin acılarını ve sıkıntılarını toplum içinde göstermesini yasakladığı ve psikolojik yardım almayı bir utanç ya da zayıflık göstergesi addettiği için terapötik yardım alma davranışı erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri ile çelişebilir (Burnham-Smith, 1996; Osherson ve Krugman, 1990).

Terapist ve danışan cinsiyet eşleşmesinin terapötik süreçler ve sonuçlar üzerindeki etkisine ilişkin bulgular oldukça heterojendir (Bhati, 2014; Flakerud ve Liu, 1991). Bhati'ye (2014) göre cinsiyet eşleşmesi yalnızca terapistin ilk seanslarında terapötik ittifakı olumlu etkileyebilen bir faktördür; sonraki seanslarda terapistin kişiliği, yetkinliği ve yaptığı uygulamalar gibi diğer pek çok unsur devreye girdiğinde eşleşmenin ittifak üzerindeki belirleyici rolü otomatikman azalacaktır. Örneğin yapılan bir araştırmada katılımcılara

terapistlerin cinsiyetlerine ek olarak yetkinlikleri ile ilgili bilgi verildiğinde, katılımcıların aynı cinsiyetten bir terapist yerine en yetkin terapisti tercih etme eğiliminde olduğu görülmüştür (Deheer ve diğerleri, 1992). Diğer araştırmacılar ise cinsiyet eşleşmesinin terapi başarısı ve tedaviye devam etme ile ilişkisiz olduğunu ortaya koymuştur (Sterling ve diğerleri, 1998; Zlotnick ve diğerleri, 1998). Ayrıca İsviçre’de yürütülen bir araştırmada cinsiyete dayalı danışan-terapist eşleşmesinin on farklı terapi yaklaşımından (hümanist, beden odaklı, psikodinamik vb.) elde edilen terapi başarısıyla ilişkili olmadığı görülmüştür (Staczan ve diğerleri, 2017). Yine üç aydan altı yıla kadar psikoterapi geçmişine sahip olan oldukça geniş bir Alman danışan örneklemeyle ($N = 1212$) yürütülen başka bir çalışmada psikodinamik terapiye özgü olarak aynı cinsiyetten danışan-terapist çiftlerinde psikolojik belirtiler ve yaşam kalitesi açısından olumlu terapötik değişime işaret eden bir eğilim olsa da bu türden bir etki bilişsel-davranışçı terapi yaklaşımında gözlenmemiştir (Schmalbach ve diğerleri, 2022).

Cinsiyetin terapistteki etkisine ilişkin yapılan çalışmalar kadın terapistlerin danışanlarla erkek terapistlere göre daha etkili terapötik ittifak kurabildiğini (Bowman ve diğerleri, 2001; Jones ve Zoppel, 1982; Zlotnick ve diğerleri, 1998) ve danışanların kadın terapistlerle çalışırken erkek terapistlere göre daha az olumsuz deneyimler yaşadıklarını göstermektedir (Jones ve Zoppel, 1982). Kadın terapistlerin danışanlarıyla ilişkisel bağ kurma konusunda sahip oldukları gelişmiş beceriler (Fisher, 1989), kadın terapistler ile çalışan danışanların terapi sonucunda daha fazla iyileşme kaydetmesini kolaylaştırabilmektedir (Kirshner ve diğerleri, 1978). Cinsiyet eşleşmesinin özellikle kadın danışanlar açısından daha önemli ve etkili olduğu göz önüne alındığında (Cooper, 2006; Kirshner ve diğerleri, 1978; Jones ve Zoppel, 1982), bu eşleşme türünün terapi başarısına olan etkilerine dair net bir çıkarım yapmak zordur; çünkü bu olumlu etkiler kadın terapist-kadın danışan eşleşmesinden ötürü açığa çıkabileceği gibi yalnızca kadın terapistten tedavi almakla da ilgili olabilir.

Erkek danışanların terapistin cinsiyetine ilişkin tercihleri, bu tercihlerin yordayıcıları ya da terapötik ilişki memnuniyetine olan etkilerine dair görgül bulgular görece sınırlıdır. Klinik olmayan, üniversite öğrencisi popülasyonlarından genelde küçük örneklemelerle yürütülen araştırmalar erkek katılımcıların erkek terapisttense kadın terapistleri tercih etme eğiliminin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Black ve Gringart, 2019; Liddon ve diğerleri, 2018). Ancak geniş bir Avustralyalı erkek örneklemeyle yürütülen başka bir araştırmada erkeklerin yaklaşık %61’inin terapistin cinsiyeti hakkında belirgin bir tercihe sahip olmadığı ortaya koyulmuştur (Seidler ve diğerleri, 2022). Aynı araştırmaya göre özellikle lisans düzeyinde eğitim almamış, heteroseksüel olmayan ve kendini “geleneksel erkek” olarak tanımlayan erkeklerin daha çok erkek terapisti tercih ettiği görülmüştür. Buna karşılık ağır depresif belirtilere sahip erkekler ise kadın terapistleri tercih etmiştir. Erkek danışanlar önceki erkek

terapistleriyle olumsuz deneyimler yaşamış olmaları, kalıp yargısal olarak daha sıcak ve empatik algılanan kadın terapistlerle daha rahat konuşabileceklerine inanmaları (DeGeorge ve diğerleri, 2013; Pikus ve Heavey, 1996) ya da onlar tarafından daha az yargılanacaklarını düşünmeleri (Seidler ve diğerleri, 2022) sebebiyle kadın terapistle eşleşmeyi isteyebilir. Erkek terapisti tercih eden erkek danışanlar ise erkekler tarafından daha kolay anlaşılacağına ya da onlara daha kolay açılacağına ilişkin inançlara sahiptir (DeGeorge ve diğerleri, 2013; Pikus ve Heavey, 1996). Ancak cinsiyet eşleşmesinin erkek danışanlar açısından terapötik ittifak (Behn ve diğerleri, 2018), terapi başarısı (Bhati, 2014; Lambert, 2016) ya da terapiyi sürdürmeyle (Shiner ve diğerleri, 2017) ilişkili olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte tercih ettikleri cinsiyetten bir terapistle eşleşme sağlayamamış erkek danışanların erkek kimliklerinin zayıfladığını hissetmeleri sebebiyle terapi memnuniyetlerinin azaldığı görülmüştür (Seidler ve diğerleri, 2022).

Yaş Eşleşmesi

Terapist ve danışan arasındaki yaşa dayalı eşleşmenin de terapötik ittifak için olumlu etkileri olduğundan söz edilmiştir (Murphy ve diğerleri, 2004; Simons ve diğerleri, 1970). İlgili alan yazında terapistin yaşının danışanların terapist tercihini etkilediği gözlemlenmiştir (Donnan ve Mitchell, 1979; Simons ve Helms, 1976). Araştırmalar gençlerin genç terapistlerle, yaşlıların ise yaşlı terapistlerle eşleşme yönünde bir tercihe sahip olduğunu göstermiştir (Furnham ve Swami, 2008; Lauber ve Drevenstedt, 1994). Aynı yaş grubundaki bireylerin benzer gelişimsel özellikleri ve deneyimleri paylaştıkları düşünüldüğünde, yakın yaştaki bireylerin tutumları açısından benzeşebileceği ve farklı yaş grubundaki bireylerin ise tutumlarının farklılaşabileceği yönünde bir algı söz konusu olabilir (Tall ve Ross, 1991). Farklı yaş grupları arasındaki sosyal ve kültürel farklılıklara karşılık gelen kuşak farkı, genç ve yaşlı bireylerde tutum ve deneyim farklılıklarını beraberinde getirebilir ve bu grupların birbirleriyle iletişim kurmasını zorlaştırabilir (Peck, 1968). Terapist tarafından kabul edilmenin ve anlaşılmanın önemli olduğu terapötik ilişkilerde, terapist ve danışan arasındaki yaş benzerliği terapi sürecinde açığa çıkması muhtemel iletişim zorluklarını azaltabilir ve etkili iletişimi kolaylaştırabilir (Tall ve Ross, 1991).

Alan yazına bakıldığında yaşa dayalı eşleşme özellikle yaşlılara sunulan danışmanlık hizmetlerinde önemli bir faktör olarak ele alınmıştır (Goodstein, 1962). Yaşlı bireyler yaşları gereği sağlık, iş, eş, yakın çevre anlamında daha fazla kayıp yaşadıkları (Smith ve Pearson, 2011) ve toplumun kendilerini işe yaramaz ya da yük olarak algıladığını düşündükleri için (Bai ve diğerleri, 2016) bu bireylerin danışmanlık hizmetinde özellikle yalnız olmadıklarını bilmeye, daha fazla ilgi ve anlayış görmeye ihtiyaçları vardır (Buckley, 1972). Buna karşılık ruh

sağlığı çalışanlarının yaşlı danışanlarla çalışmaya daha az hazırlıklı olduğunu ortaya koyan çalışmalara rastlanmaktadır (Helmes ve Gee, 2003; Koder ve Helmes, 2008). Kariyerlerinin çok başındaki genç danışmanlar hayat tecrübelerinin henüz sınırlı olması sebebiyle yaşlı danışanlarla çalışırken kendilerini yetersiz hissedebilmektedir (Smith ve Pearson, 2011). Özellikle yaşlı danışanlar ile çalışırken terapistin danışanla ne kadar empati kurabildiği kritik bir öge olarak değerlendirilmiş (Buckley, 1972; Hunter, 1960) ve yaşlı danışmanların yaşlı danışanların ihtiyaçlarına karşılık vermede genç danışmanlara göre daha etkili olabileceği öne sürülmüştür (Cyrus-Lutz ve Gaitz, 1972; Goodstein, 1962).

Psikoterapistlik mesleği de dâhil olmak üzere (Miller ve diğerleri, 2013), kronolojik yaşın mesleki performans için önemli olmadığı bilinmektedir (Schmidt ve diğerleri, 2016). Ancak yaşlı çalışanların daha az esnek, üretken ya da “eski kafalı” olabileceklerine ilişkin olumsuz yaşçı kalıp yargılar oldukça yaygındır (Posthuma ve Campion, 2009). Buna karşılık “yaşlı bilge kişi” olumlu kalıp yargısı göz önüne alındığında (Kite ve diğerleri, 2005), yaşlılara ilişkin olumsuz kalıp yargıların danışanların psikoterapist seçimi üzerinde belirleyici olmayabileceği düşünülebilir; zira hem profesyonel açıdan hem de yaşam deneyimleri açısından daha tecrübeli olduklarından yaşlı terapistlerin danışan sorunlarına daha etkili çözümler üretmesi beklenebilir. Ancak terapistin yaşının ya da geçmiş deneyiminin terapötik sonuçlarla ilişkisinin zayıf olduğunu ya da bulunmadığını ortaya koyan çalışmalara rastlanmaktadır (Germer ve diğerleri, 2022; Pfeiffer ve diğerleri, 2020; Vocisano ve diğerleri, 2004; Walsh ve diğerleri, 2019). Buna karşılık danışanların sahip olduğu psikolojik sorunların niteliğine göre terapistin yaşına ilişkin tercihler değişkenlik gösterebilir. Örneğin, gençler yas gibi evrensel problemler için daha yaşlı terapistlerle, buna karşılık siber zorbalık, kontrolcü ebeveynler ya da kara sevda gibi gençlere özgü problemler için ise genç terapistlerle çalışmayı tercih etmiştir (Kessler ve diğerleri, 2020). Hong Konglu kolej öğrencilerinin de yaşlı terapistler yerine daha genç terapistleri tercih ettiği görülmüştür (Ip ve diğerleri, 2016). Genel olarak bakıldığında terapistler ve danışanlar arasında yaş değişkeni bakımından eşleşme daha etkili terapötik ittifak kurulmasını kolaylaştırıyor gibi görünmektedir (Behn ve diğerleri, 2018; Luborsky ve diğerleri, 1983). Ancak etnik köken, cinsiyet ve din gibi diğer kimlik unsurları üzerine yapılan araştırmalar ile karşılaştırıldığında, danışanın ve terapistin yaşsal eşleşmesinin etkilerini inceleyen çalışmalar daha kısıtlıdır (Behn ve diğerleri, 2018); bu ise yaşa dayalı eşleşmelerin öncülleri ve sonuçları hakkında çıkarımlar yapmayı zorlaştırmaktadır.

Tartışma

Bu derleme çalışmasında temel olarak danışanın ve terapistin sosyal kimliklerinin uyumunun danışanların terapist seçimi, terapi süreci ve sonuçlarıyla ilişkisi üzerine yürütülen

çalışmalar ele alınmıştır. Psikoterapi hem danışanın hem de terapistin kendi kimliklerini, değerlerini ve inançlarını yansıttığı bir süreç olduğundan (PettyJohn ve diğerleri, 2020) bu derlemede özellikle her iki taraf açısından ilk etapta kolaylıkla gözlenebilen ırk /etnik köken, din, cinsiyet ve yaşa dayalı sosyal kimlik unsurları bakımından eşleşmeye ilişkin motivasyonlar ve sonuçlar gözden geçirilmiştir.

Alan yazında terapistin ve danışanın ırk, cinsiyet, yaş, din gibi unsurlarda eşleşmesinin terapötik süreçlere ve sonuçlara olumlu katkıları olduğuna değinilmiştir. Bu bağlamda ele alınan değişkenler danışanların terapist tercihi, terapötik ittifakın başarısı, terapiye devam etme, terapi memnuniyeti ve iyileşme gibi çıktılar olarak karşımıza çıkmaktadır (Atkinson, 1983; Behn ve diğerleri, 2018; Cabral ve Smith, 2011; Jones ve Zoppel, 1982; Sue ve diğerleri, 1991; Worthington, 1986). Özellikle azınlık grubunda yer alan danışanlar yanlış anlaşılma ya da ayrımcı muameleye uğrama konusundaki kaygılarını azaltmak için kendi ırk /etnik kökenlerinden terapistleri tercih etmektedir (Kohatsu ve diğerleri, 2000; Whaley, 2001). Ayrıca iç gruplarıyla daha güçlü kültürel bağlara sahip olan danışanların kendi kültürel gruplarından bir terapist ile daha empatik bir terapötik ilişki kuracaklarını düşünmeleri, ırk /etnik köken açısından benzer terapistler ile eşleşme isteklerini artırmaktadır (Coleman ve diğerleri, 1995). Bunun yanında Hristiyanlık dinine mensup pek çok danışanın seküler bir danışman tarafından manevi inançlarının önemsenmeyeceği ya da inançlarına uygun olmayan çözümler sunulabileceği gibi endişeleri olduğu için (Worthington, 1986) özellikle kendi inançları ile empati kurabilen danışmanlara ihtiyaç duyduğu bilinmektedir (Bergin, 1980). Danışanların aynı cinsiyetten terapist ile eşleşme isteklerinin altında terapi sürecinde kendilerini daha rahat hissedeceklerini düşünmeleri, problemlerini daha kolay ifade edebileceklerine ve terapist tarafından daha iyi anlaşılacaklarına inanmaları gibi nedenler yatabilmektedir (Blow ve diğerleri, 2008; Simons ve Helms, 1976). Benzer şekilde aynı yaş grubundaki bireylerin benzer tutumlara sahip olacağı varsayımı, yaş bakımından bir eşleşme olması durumunda danışanın terapist tarafından daha iyi anlaşılacağına ilişkin beklentilerini artırmaktadır (Tall ve Ross, 1991).

Alan yazın ırk /etnik köken, din, cinsiyet, yaş kimlik unsurları bakımından eşleşmenin sonuçlarına dair karmaşık bulgular içermektedir. Örneğin ırk ve etnik köken eşleşmesine ilişkin bulguların bir kısmı (Cabral ve Smith, 2011; Maramba ve Nagayama, 2002; Shin ve diğerleri, 2005) etnik köken eşleşmesinin terapi sonuçları üzerinde bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Elde edilen tutarsız bulgular araştırmacıların katılımcılar arasındaki kültürel bağlılık gibi grup içi farklılıkları dikkate almamalarından kaynaklanıyor olabilir (Helms, 1985). Bunun yanında aynı ırk /etnik kökeni paylaşan terapist ve danışanlar sosyoekonomik durum, din gibi diğer özellikleri açısından farklılık gösterebilir. Dolayısıyla yalnızca ırka dayalı bir

benzerlik varsayımı ile tercihte bulunan danışanlar, ilerleyen seanslarda terapist ile tutarsız değerlere sahip olduklarını fark ettiklerinde hayal kırıklığı yaşayabilirler (Cabral ve Smith, 2011). Benzer şekilde cinsiyet eşleşmesinin terapinin ilk seanslarında terapötik ittifak için önemli olduğu ancak ilerleyen seanslarda bu eşleşmenin öneminin azaldığı ve terapistin yetkinliği gibi diğer faktörlerin daha fazla ön plana çıkabileceği belirtilmiştir (Bhati, 2014). Din ve danışmanlık alanında yapılan çalışmalar ise terapist ile danışanın aynı dinî kimliğe sahip olmasından öte terapistin dindar danışanların dinî inançlarını anlamasının ve bu inançları tedavide tamamlayıcı olarak kullanmasının daha önemli olduğunu göstermektedir (Aust, 1990; Belaire ve Young, 2002; Mayers ve diğerleri, 2007). Sosyal kimlikler bakımından terapist ve danışan eşleşmesi terapinin ilk aşamalarında önemli olsa da (Bhati, 2014; Fujino ve diğerleri, 1994) terapistin sahip olduğu kültürel duyarlılık düzeyi eşleşmenin olmadığı durumlarda yine de olumlu terapötik sonuçların elde edilmesini sağlayabilir. Örneğin Gim ve diğerlerinin (1991) Asyalı Amerikalı öğrenciler ile yaptıkları bir çalışmada katılımcıların kültürel açıdan duyarlı Beyaz Amerikalı bir terapisti, kendileriyle etnik benzerlik gösteren bir diğer terapistten daha güvenilir ve kültürel açıdan daha yetkin olarak değerlendirdiği görülmüştür.

Eşleşmeye ilişkin bulguların eşleşmenin etkilerine dair tutarsız sonuçlar vermesi çalışmalar arası yöntemsel farklılıklardan da kaynaklanıyor olabilir. Danışanların terapistleri ile çeşitli kimlik unsurları bakımından eşleşmeye yönelik tercihleri genellikle analog çalışmalar ile araştırılmıştır (Karlsson, 2005). Analog çalışmalar çoğunlukla üniversite öğrencileriyle laboratuvar ortamında yürütülmektedir ve bunların gerçek psikoterapi ortamını yansıtması oldukça zordur (McNeil ve Hayes, 2014). Analog çalışmalarda genellikle tercih ve algı paradigmaları olmak üzere iki yöntem kullanılmaktadır (Lopez ve diğerleri, 1991). *Tercih paradigmasında* katılımcılar ses kaydı veya video şeklindeki terapi seanslarına maruz bırakılır, farklı sosyal kimliklerden terapistler tanıtıldıktan sonra katılımcılardan doğrudan ırk veya etnik köken temelinde terapist tercihi yapmaları istenir. *Algı paradigmasında* ise yine katılımcılara ses veya video şeklindeki terapist-danışan etkileşimleri içeren terapi seansları sunulur. Katılımcılardan terapistin güvenilirliği, uzmanlığı ve yeterliliği gibi çeşitli özelliklere göre değerlendirme yapmaları istenir ve bu değerlendirmeler doğrultusunda katılımcıların terapist tercihine ilişkin çıkarımlar yapılır. Danışanların terapist tercihini inceleyen araştırmaların bulguları bu iki paradigmadan hangisinin kullanıldığına göre değişiklik göstermektedir. Örneğin Lopez ve diğerleri (1991) tercih paradigmasını kullandıkları çalışmalarında ırk ve etnik köken açısından benzer terapistin tercih edilme olasılığının daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Algı paradigmasının kullanıldığı çalışmalarda (Atkinson ve Lowe, 1995; Bennet ve BigFoot-Sipes, 1991; Ponce ve Atkinson, 1989) ise terapistin etnik

kökene terapistin eğitimi, yaşı, uzmanlığı gibi diğer birçok özellikten daha az önemli olarak değerlendirilmiştir.

Görgül araştırmalarda katılımcılardan iki farklı terapist arasından yalnızca etnik kökene, cinsiyete veya yaşa dayalı bir tercihte bulunmalarını istemek terapist tercih sürecini basitleştirdiği için yönetsel açıdan eleştirilmektedir (Atkinson ve Wampold, 1993; Speight ve Vera, 1997). Terapistle belli bir kimlik unsuru bakımından eşleşme dışında terapistin deneyimi, psikoterapi yaklaşımı ve yetkinliği gibi unsurlar da danışanların terapist tercihlerini şekillendirmektedir. Örneğin danışan ve terapist arasındaki etnik eşleşmenin çift terapisi açısından önemini irdeleyen nitel bir çalışmada katılımcılar ırk veya etnik kökeninden ziyade terapistin öz güveni, algılama kapasitesi, destekleyicilik düzeyi ya da dinleme becerisi gibi niteliklerinin kendileri için daha önemli olduğunu ileri sürmüşlerdir (Horst ve diğerleri, 2012). Ayrıca analog çalışmaların genellikle üniversite öğrencileriyle yürütülmesi, üniversite öğrencisi evreninin gerçek danışan profilini yansıtmaması bakımından elde edilen bulguların dış geçerliliğini tehdit etmektedir (Casas, 1985; Lopez ve Lopez, 1993). Dolayısıyla danışanların terapist tercihleri araştırılırken gerçek danışan ve terapist ikililerinin kullanıldığı saha çalışmalarının daha geçerli sonuçlar vermesi beklenir. Danışanların terapistle sosyal kimlikleri bakımından eşleşmesine yönelik tercihlerinin arkasındaki karmaşık süreçleri aydınlatmada, katılımcılara terapist tercihleriyle ilgili yalnızca birkaç kapalı uçlu sorunun sorulduğu nicel araştırmalar yerine nitel yöntemlerin kullandığı araştırmaların yürütülmesi daha faydalı olacaktır (Horst ve diğerleri, 2012).

Bireyin yaşamında kültürün önemli bir yeri olduğunu ve kimlik oluşum sürecinin kültürden bağımsız olmadığını öne süren kültüre duyarlı psikoterapi yaklaşımları, her ne kadar psikoterapi bir tedavi yaklaşımı olarak daha geniş çevrelere yayılmış olsa da mevcut psikoterapi yaklaşımlarının farklı kültürden gelen danışanların ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalabileceğini belirtmektedir (Sue ve diğerleri, 1992). Etnik köken, cinsiyet, yaş, dinî inanç, cinsel yönelim, engellilik gibi farklı kimlik unsurları kültüre duyarlı bir şekilde ele alınmadığında terapist yarar sağlamaktan ziyade baskıcı ve ayrımcı olarak algılanabilmektedir (Sue ve diğerleri, 2019). Bu noktada kültüre duyarlı bir terapistten sergilemesi beklenen bazı tutum ve davranışlar vardır. Kültüre duyarlı bir terapist hem kendisinin hem danışanının kültürü hakkında bilgi ve farkındalık sahibi olmalı ve kültürel farklılıklara ilişkin edindiği bu bilgi ve becerileri farklı kültürden gelen danışanlarıyla çalışırken etkili bir şekilde uygulayabilmelidir (Sue ve diğerleri, 1992). Terapistlerin kendi değerlerinin ve ön yargılarının farkında olması, danışanlarına verdiği tepkilerde olası ırkçı, cinsiyetçi veya diğer yıkıcı tutumlarının etkisini göz önünde bulundurmasını ve kendisinden farklı kimliklere sahip danışanlarına daha hassas ve empatik davranmasını kolaylaştırmaktır (Sue ve diğerleri, 2019).

Terapistler çok kültürlü bir terapi yaklaşımı benimsemedikleri takdirde farklı kültürlerden danışanlarla çalışırken aktarım ve karşı aktarım duyguları ile karşı karşıya kalabilirler (Lijtmaer, 2006). Terapistler de medyadaki yaygın temsiller ve toplumsal söylemlerden etkilenerek azınlık gruplarına karşı ön yargı besleyebilir ve bu gruplardan danışanlarına olumsuz bir karşı aktarım geliştirebilir (Alleyne, 2011; Rohlof, 2020). Örneğin ABD’de yapılan çalışmalarda, çoğunluk grubunu temsil eden beyaz terapistler siyahi danışanların dürtüsel ve saldırgan olduklarına ilişkin güçlü karşı aktarım duygularına sahip olduklarını belirtmişlerdir (Yi, 1998). Terapistin danışanın ırk, cinsiyet, cinsel yönelim ve din gibi kimliklerinden ötürü düşmanca ve olumsuz tutumlara sahip olması ise terapötik ilişkiyi olumsuz etkileyecektir (Gartner ve diğerleri, 1990).

Türkiye gibi çok kültürlü bir ülkede kültüre duyarlı danışmanlık eğitimine duyulan ihtiyaca kimi araştırmacılar ve eğitimciler tarafından dikkat çekilmiş olsa da (Beyazyüz ve Göka, 2010; Kağnıcı, 2013; Yaman ve Akyurt, 2013) bu konuda henüz yeterli farkındalığın oluşmadığı söylenebilir (Çınarbaş, 2022). Azınlık grupları toplum tarafından ayrımcılık ve ön yargı içeren tutum ve davranışlara sıklıkla maruz kaldıkları için birçok ruhsal ve fizyolojik sorun yaşamakta (Pascoe ve Smart Richman, 2009; Williams ve diğerleri, 2003) ve yaşadıkları stres ve psikososyal sorunların üstesinden gelmek için psikoterapi hizmetlerinden faydalanmaya özellikle ihtiyaç duymaktadır (Cassidy ve diğerleri, 2004). Ancak azınlık gruplarının genellikle düşük sosyoekonomik statüye sahip olmaları nedeni ile terapi hizmetlerine ulaşmada yaşadığı zorluklar (Zeybek ve diğerleri, 2022), kültürel açıdan farklı bir gruptan gelen terapist ile çalışmanın oluşturabileceği kaygılar, terapistin etnik veya diğer kimliklerle ilgili konuları ele alırken benimsediği tutumlar, Batı kültürüne özgü terapi ekollerinin azınlık grupların kültürel yapısına uymaması ve dinî inançların bu gruplarda ruhsal sorunların kaynağı olarak görülmesi gibi nedenler azınlık bireylerin psikoterapi almaya ilişkin yaklaşımlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Zambak, 2022). Türkiye’de farklı azınlık gruplarının terapist tercihlerinin henüz araştırılmamış olması, özellikle Türkiye’de kültüre duyarlı psikoterapilere duyulan ihtiyacın fark edilmesini zorlaştırıyor olabilir. Dolayısıyla yakın gelecekte Türkiye’deki farklı grupların terapistle sosyal kimlik eşleşmesine ilişkin tercihlerin ve sonuçların görgül açıdan sorgulanması değerli bir araştırma alanı olacaktır.

Mevcut çalışmada terapistin ve danışanın sosyal kimlikleri açısından eşleşmesinin terapötik süreçlerle olan ilişkisi yalnızca ırk /etnik köken, din, cinsiyet ve yaş unsurları bakımından incelenmiştir. Ancak engellilik, cinsel yönelim gibi başka birçok kimlik unsurunun da terapist ve danışan eşleşmesi bağlamında incelenmesi önemlidir. Söz gelimi engelli olmayan çoğunluğun içinde dezavantajlı bir azınlık grubu olan engelli bireyler terapistleri de dâhil olmak üzere toplum tarafından ön yargılı tutum ve davranışlara maruz

birakılabilmektedirler (Olkin, 1999). Terapistler engelli bireylerin bir azınlık grubu oluşturduğunu kabul ederek engellilik kültürüne açık olmalı ve ırkçı ya da cinsiyetçi tutumlarına yönelik farkındalıklarının yanında engelli bireylere karşı var olan ön yargılarının da bilincinde olmalıdır (Reeve, 2000). Engellilik kültürünün kendi tarihi, dili ve gelenekleri vardır. Örneğin “engelli”, “sakat”, “özürlü” vb. sözcüklerinden hangilerinin danışan açısından kabul edilebilir, hangilerinin ise aşağılayıcı nitelikte olabileceğinin bilincinde olmak, terapist ve danışanın sağlıklı iletişim kurabilmesi açısından önem taşımaktadır. Engelli bireyler sosyal hayatlarında çoğu zaman başkalarını bilinçlendirmek gibi büyük bir yük taşırlar; terapistler bu noktada engelli danışanlarının yükünü hafifletebilmeli ve onlara uygun müdahale stratejileri geliştirebilmek için yeterli bilgi, beceri ve donanıma sahip olmalıdır (Olkin, 1999). Bununla birlikte LGB bireyler de toplum tarafından fiziksel saldırı, sözlü taciz, sosyal baskı gibi birçok ayrımcılık deneyimine maruz kalmaktadır (Demirdizen ve diğerleri, 2012). Birçok LGB birey için terapist kendi cinsel yönelimini açıkladığı ilk kişi olabilmektedir. Terapistin açılmaya, danışanın cinsel yönelimiyle ilgili öğrendiklerine ilişkin olumlu ya da olumsuz tepkileri ve bu konudaki bilgi birikimi bireyin sonraki açılma deneyimlerini etkileyebilmektedir (Boroughs ve diğerleri, 2015). Terapistin bu noktada danışanın cinsel yönelimi konusunda yargılayıcı olmaması, danışanın kimliğinden ötürü yaşadığı sorunlar hakkında bilgi sahibi olması ve onun endişelerini anlayabilmesi LGB bireylerin terapide ilerlemesini desteklemeye yardımcı olabilmektedir (Israel ve diğerleri, 2008).

Mevcut çalışmanın bir diğer kısıtlılığı terapist ve danışan eşleşmesinin önemini yalnızca danışanların gözünden incelenmesidir. Alan yazında danışan ve terapist eşleşmesi ile ilgili çalışmalara bakıldığında terapistlerin de aynı kimlikten danışanlarla çalışmayı daha çok tercih ettiği görülmektedir. Örneğin bir çalışmada ırksal olarak eşleşmeyen gruptaki danışanlar, eşleşen gruptaki danışanlara göre daha olumsuz terapötik ittifak değerlendirmesi yapmamış olsa da ırksal olarak uyumsuz gruptaki terapistlerin danışanlarıyla olan terapötik ittifak düzeylerini daha olumsuz değerlendirdiği görülmüştür (Wintersteen ve diğerleri, 2005). Yine benzer bir çalışmada terapistler sağladıkları terapi hizmetinin etkililiğini farklı ırktan danışanları için benzer ırktaki danışanlarına göre daha düşük olarak değerlendirmiştir (Horst ve diğerleri, 2012). Bu bulgular terapistin gözünden algılanan terapi başarısının kimlik eşleşmesi durumlarında yükselebileceğine, dolayısıyla terapist açısından da eşleşmenin önemli olabileceğine işaret etmektedir. Gelecekteki çalışmalar danışan ve terapist eşleşmesini irdelerken meseleye hem danışan hem terapist gözünden baktığında, eşleşmenin terapötik ittifaka ve terapi başarısına olan yansımalarını daha net bir şekilde ortaya koyabilecektir. Bunun dışında eşleşme sonuçları genelde terapist tercihi, terapi memnuniyeti ya da başarısı gibi sonuç değişkenler bakımından incelenmiştir. Ancak terapistin ve danışanın eşleşme ya da

eşleşmeme durumunun psikoterapi sürecinde açığa çıkan etik ihlallerin yaygınlığıyla olan ilişkisi de anlamlı bir gelecek araştırma konusu olabilir. Örneğin terapistlerin çok kolay düşebileceği etik ihlallerden biri “varsayılan benzerlik etkisi”dir (Raja, 2016). Varsayılan benzerlik bireylerin kendisi ile bir başkası arasında ırk, etnik köken, din, cinsel yönelim gibi kolayca görülebilen özelliklerde benzerlik olduğunu fark ettikten sonra, o kişinin diğer özellikleri bakımından da kendisine benzeyebileceğini varsayma eğilimi olarak tanımlanmaktadır (Human ve Biesanz, 2011). Eğer terapistler de söz gelimi aynı ırkı paylaştıkları bir danışan hakkında, aynı kültürü ve tarihi paylaştıkları gerekçesiyle ırksal olarak farklı bir danışana göre daha az merak ve sorgulama eğilimi sergilerse terapistin dezavantajlı kimliği paylaştığı danışanla aşırı özdeşim kurmasına bağlı karşı aktarım yapması ya da danışanın sunduğu problemi psikopatolojik bir belirti değil de sosyokültürel bir mesele olarak ele alması gibi çeşitli etik riskler açığa çıkabilir (Raja, 2016).

Danışan ve terapist eşleşmesi ile ilgili çalışmalar genellikle tek bir kimlik unsuru üzerinden çıkarımlarda bulunmuştur. Ancak terapist ve danışan tekil kimliklere sahip değildir. Bu noktada kimliklerin kesişimselliğini ele almak da önemli olabilir. Kesişimsellik kavramı, bir kişinin sahip olduğu farklı kimliklerin birbirleriyle etkileşimini ve bu çoklu kimlikler sebebiyle üst üste binen ya da katmerlenmiş ayrımcılık deneyimlerini daha iyi anlamak üzere kullanılmaktadır (Crenshaw, 1991). Bu kavram sayesinde bireylerin tek bir kültürel kimliğe indirgenmesinin önüne geçilmiş (Thomas, 2012) ve kesişen kimliklerin bireylerin deneyimlerini ve sosyal konumlarını nasıl şekillendirdiğini anlamak mümkün olmuştur (Mock, 2008). Yaş, cinsiyet, ırk, etnik köken ya da cinsel yönelim gibi kimlik unsurlarından bazıları bir araya geldiğinde, yani üst üste bindiğinde bireylerin hayatında daha belirgin bir avantaja ya da dezavantaja dönüşebilir. Hem siyahi hem LGBT kimliğine sahip kadınların deneyimleri bu durumu açıklamada iyi bir örnek sunabilir. Kesişimsellik teorisine göre siyahi kadınlar beyazların baskın olduğu bir toplumda kaçınılmaz olarak dezavantajlı konumdadır. Bununla birlikte aynı zamanda LGBT kimliğine sahip olan siyahi kadınlar, homofobik ön yargılar sebebiyle heteroseksüel siyahi kadınlara göre daha fazla ayrımcılığa uğrayabilir (Crenshaw, 1991). Danışanın ve terapistin sahip olduğu kimliklerin kesişimselliği terapötik ilişkiyi de etkileyebilmektedir (Addison ve Coolhart, 2015). Örneğin terapistin siyahi bir kadın ve danışanın ise beyaz bir erkek olduğu terapötik bir ilişkide danışan hem cinsiyeti hem de ırkı gereği daha baskın bir sosyal konuma sahip olacağından danışanın terapist-danışan hiyerarşisinde kendisini daha ayrıcalıklı algıladığı bir durum açığa çıkabilir (PettyJohn ve diğerleri, 2020).

Sonuç olarak, terapist ve danışan eşleşmesi ile ilgili bulgular karmaşık olsa da özellikle kişiler arası benzerlikler ilişkilerde yakınlık, güven, kendini açma ve daha fazla anlaşıldığını

hissetme gibi avantajlar sağladığından danışan-terapist sosyal kimlik eşleşmesinin danışanların psikoterapist tercihleri ve psikoterapiye ilişkin olumlu çıktılar üzerinde belirleyici olması beklenen bir durumdur. Yine de farklılıklarla bir arada yaşamının kaçınılmaz olduğu günümüz toplumlarında kültürel hassasiyetlere sahip terapi yaklaşımlarının yaygınlaştırılması oldukça önemlidir (Çınarbaş, 2022). Danışmanlık mesleğinde çok kültürlülüğe duyulan ihtiyaç, mesleki çalışmaların önemli bir parçası olan etik uygulama için büyük önem taşımaktadır. Kültürel olarak yetkin danışmanlar kendi ön yargılarının danışmanlık hizmetine nasıl yansiyebileceğinin farkında olmalı, farklı kültürel arka plana sahip danışanlarının dünya görüşlerini yargılamadan anlamaya çalışmalı ve farklı kültürden danışanlarıyla çalışırken uygun ve hassas müdahale becerilerini geliştirmek için çaba sarf etmelidir (Sue ve diğerleri, 1992).

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı:

Makale ilk yazar tarafından ikinci yazar danışmanlığında tasarlanmıştır. Makalenin yazımına ilk yazar %60, ikinci yazar %40 oranında katkıda bulunmuştur.

Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek Beyanı:

Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Kurul Onayı:

Kuramsal derleme makaleleri için etik kurul onayı gerekmemektedir.

Kaynakça

- Addison, S. M. ve Coolhart, D. (2015). Expanding the therapy paradigm with queer couples: A relational intersectional lens. *Family Process*, 54(3), 435-453. <https://doi.org/10.1111/famp.12171>
- Alegría, M., Roter, D. L., Valentine, A., Chen, C.-N., Li, X., Lin, J., Rosen, D., Lapatin, S., Normand, S.-L., Larson, S. ve Shrout, P. E. (2013). Patient-clinician ethnic concordance and communication in mental health intake visits. *Patient Education and Counseling*, 93(2), 188-196. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2013.07.001>
- Alleyne, A. (2011). Overcoming racism, discrimination, and oppression in psychotherapy. İçinde C. Lago (Ed.), *The handbook of transcultural counselling and psychotherapy* (ss. 117-130). Open University Press.
- Ashforth, B. E. ve Mael, F. (1989). Social identity theory and the organization. *Academy of Management Review*, 14(1), 20-39. <https://doi.org/10.5465/amr.1989.4278999>
- Atkinson, D. R. (1983). Ethnic similarity in counseling psychology: A review of research. *The Counseling Psychologist*, 11(3), 79-92. <https://doi.org/10.1177/0011000083113009>
- Atkinson, D. R. ve Lowe, S. M. (1995). The role of ethnicity, cultural knowledge, and conventional techniques in counseling and psychotherapy. İçinde J. G. Ponterotto, J. M. Casas, L. A. Suzuki ve C. M. Alexander (Edl.), *Handbook of multicultural counseling* (ss. 387-414). Sage Publications, Inc.
- Atkinson, D. R. ve Matsushita, Y. J. (1991). Japanese-American acculturation, counseling style, counselor ethnicity, and perceived counselor credibility. *Journal of Counseling Psychology*, 38(4), 473-478. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.38.4.473>
- Atkinson, D. R. ve Wampold, B. E. (1993). Mexican Americans' initial preferences for counselors: Simple choice can be misleading: Comment on López, López, and Fong (1991). *Journal of Counseling Psychology*, 40(2), 245-248. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.40.2.245>
- Aust, C. F. (1990). Using the client's religious values to aid progress in therapy. *Counseling and Values*, 34(2), 125-129. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.1990.tb00916.x>
- Aviram, A. ve Westra, H. A. (2011). The impact of motivational interviewing on resistance in cognitive behavioural therapy for generalized anxiety disorder. *Psychotherapy Research*, 21(6), 698-708. <https://doi.org/10.1080/10503307.2011.610832>
- Bai, X., Lai, D. W. L. ve Guo, A. (2016). Ageism and depression: Perceptions of older people as a burden in China. *Journal of Social Issues*, 72(1), 26-46. <https://doi.org/10.1111/josi.12154>
- Barbarin, O. A. ve Chesler, M. A. (1986). The medical context of parental coping with childhood cancer. *American Journal of Community Psychology*, 14(2), 221-235. <https://doi.org/10.1007/BF00911822>
- Batson, C. D., Polycarpou, M. P., Harmon-Jones, E., Imhoff, H. J., Mitchener, E. C., Bednar, L. L., Klein, T. R. ve Highberger, L. (1997). Empathy and attitudes: Can feeling for a member of a stigmatized group improve feelings toward the group? *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(1), 105-118. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.72.1.105>
- Beaupré, M. G. ve Hess, U. (2006). An ingroup advantage for confidence in emotion recognition judgments: The moderating effect of familiarity with the expressions of outgroup members. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32(1), 16-26. <https://doi.org/10.1177/0146167205277097>

- Behn, A., Davanzo, A. ve Errázuriz, P. (2018). Client and therapist match on gender, age, and income: Does match within the therapeutic dyad predict early growth in the therapeutic alliance? *Journal of Clinical Psychology, 74*(9), 1403-1421. <https://doi.org/10.1002/jclp.22616>
- Belaire, C. ve Young, J. S. (2002). Conservative Christians' expectations of non-Christian counselors. *Counseling and Values, 46*(3), 175-187. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.2002.tb00211.x>
- Bennett, S. K. ve BigFoot-Sipes, D. S. (1991). American Indian and White college student preferences for counselor characteristics. *Journal of Counseling Psychology, 38*(4), 440-445. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.38.4.440>
- Berger, C. R. ve Calabrese, R. J. (1974). Some explorations in initial interaction and beyond: Toward a developmental theory of interpersonal communication. *Human Communication Research, 1*(2), 99-112. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1975.tb00258.x>
- Bergin, A. E. (1980). Psychotherapy and religious values. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 48*(1), 95-105. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.48.1.95>
- Bergin, A. E. ve Jensen, J. P. (1990). Religiosity of psychotherapists: A national survey. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training, 27*(1), 3-7. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.27.1.3>
- Bernstein, B. L., Hofmann, B. ve Wade, P. (1987). Preferences for counselor gender: Students' sex role, other characteristics, and type of problem. *Journal of Counseling Psychology, 34*(1), 20-26. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.34.1.20>
- Berscheid, E., Dion, K., Walster, E. ve Walster, G. W. (1971). Physical attractiveness and dating choice: A test of the matching hypothesis. *Journal of Experimental Social Psychology, 7*(2), 173-189. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(71\)90065-5](https://doi.org/10.1016/0022-1031(71)90065-5)
- Beutler, L. E., Clarkin, J., Crago, M. ve Bergan, J. (1991). Client-therapist matching. İçinde C. R. Snyder ve D. R. Forsyth (Edl.), *Pergamon general psychology series* (ss. 699-716). Pergamon Press.
- Beutler, L. E., Moleiro, C. M. ve Talebi, H. (2002). Resistance in psychotherapy: What conclusions are supported by research? *Journal of Clinical Psychology, 58*(2), 207-217. <https://doi.org/10.1002/jclp.1144>
- Beyazyüz, M. ve Göka, E. (2010). Kültüre duyarlı yaklaşımın obsesif kompulsif bozukluktaki önemi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 11*(4), 360-366.
- Bhati, K. S. (2014). Effect of client-therapist gender match on the therapeutic relationship: An exploratory analysis. *Psychological Reports, 115*(2), 565-583. <https://doi.org/10.2466/21.02.PRO.115c23>
- Bhui, K. ve Bhugra, D. (2002). Explanatory models for mental distress: Implications for clinical practice and research. *The British Journal of Psychiatry, 181*(1), 6-7. <https://doi.org/10.1192/bjp.181.1.6>
- Black, S. C. ve Gringart, E. (2019). The relationship between clients' preferences of therapists' sex and mental health support seeking: An exploratory study. *Australian Psychologist, 54*(4), 322-335. <https://doi.org/10.1111/ap.12370>
- Blow, A. J., Timm, T. M. ve Cox, R. (2008). The role of the therapist in therapeutic change: Does therapist gender matter? *Journal of Feminist Family Therapy, 20*(1), 66-86. <https://doi.org/10.1080/0895280801907150>

- Bordin, E. S. (1979). The generalizability of the psychoanalytic concept of the working alliance. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 16(3), 252-260. <https://doi.org/10.1037/h0085885>
- Boroughs, M. S., Bedoya, C. A., O'Cleirigh, C. ve Safren, S. A. (2015). Toward defining, measuring, and evaluating LGBT cultural competence for psychologists. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 22(2), 151-171. <https://doi.org/10.1111/cpsp.12098>
- Bowman, D., Scogin, F., Floyd, M. ve McKendree-Smith, N. (2001). Psychotherapy length of stay and outcome: A meta-analysis of the effect of therapist sex. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 38(2), 142-148. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.38.2.142>
- Brown, R. (2000). Social identity theory: Past achievements, current problems and future challenges. *European Journal of Social Psychology*, 30(6), 745-778. [https://doi.org/10.1002/1099-0992\(200011/12\)30:6<745::AID-EJSP24>3.0.CO;2-O](https://doi.org/10.1002/1099-0992(200011/12)30:6<745::AID-EJSP24>3.0.CO;2-O)
- Buckley, M. (1972). Counseling the aging. *The Personnel and Guidance Journal*, 50(9), 755-758. <https://doi.org/10.1002/j.2164-4918.1972.tb03467.x>
- Burnham-Smith, D. (1996). *Counseling men: The effects of gender role*. ERIC Eğitim Bilimleri Enstitüsü (ERIC Institute of Education Sciences) web sitesinden alınmıştır. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED398517.pdf>
- Byrne, D. E. (1971). *The attraction paradigm* (1. Basım). Academic Press.
- Cabral, R. R. ve Smith, T. B. (2011). Racial/ethnic matching of clients and therapists in mental health services: A meta-analytic review of preferences, perceptions, and outcomes. *Journal of Counseling Psychology*, 58(4), 537-554. <https://doi.org/10.1037/a0025266>
- Casas, J. M. (1985). A reflection on the status of racial/ethnic minority research. *The Counseling Psychologist*, 13(4), 581-598. <https://doi.org/10.1177/0011000085134003>
- Cassidy, C., O'Connor, R. C., Howe, C. ve Warden, D. (2004). Perceived discrimination and psychological distress: The role of personal and ethnic self-esteem. *Journal of Counseling Psychology*, 51(3), 329-339. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.51.3.329>
- Chadda, R. K., Agarwal, V., Singh, M. C. ve Raheja, D. (2001). Help seeking behaviour of psychiatric patients before seeking care at a mental hospital. *International Journal of Social Psychiatry*, 47(4), 71-78. <https://doi.org/10.1177/002076400104700406>
- Chang, D. F. ve Berk, A. (2009). Making cross-racial therapy work: A phenomenological study of clients' experiences of cross-racial therapy. *Journal of Counseling Psychology*, 56(4), 521-536. <https://doi.org/10.1037/a0016905>
- Charles, N. E., Rodriguez, T. R., Bullerjahn, M. R., Simpson, L., Swygert, L. M., Finn, J. A. ve Anestis, J. C. (2021). Expectations and preferences for psychotherapy among African American and White young adults. *Journal of Racial and Ethnic Health Disparities*, 8(3), 678-689. <https://doi.org/10.1007/s40615-020-00827-2>
- Cheng, A. W., Nakash, O., Cruz-Gonzalez, M., Fillbrunn, M. K. ve Alegria, M. (2023). The association between patient-provider racial/ethnic concordance, working alliance, and length of treatment in behavioral health settings. *Psychological Services*, 20(Suppl 1), 145-156. <https://doi.org/10.1037/ser0000582>
- Cialdini, R. B., Brown, S. L., Lewis, B. P., Luce, C. ve Neuberg, S. L. (1997). Reinterpreting the empathy-altruism relationship: When one into one equals oneness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(3), 481-494. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.73.3.481>

- Cinnirella, M. ve Loewenthal, K. M. (1999). Religious and ethnic group influences on beliefs about mental illness: A qualitative interview study. *British Journal of Medical Psychology*, 72(4), 505-524. <https://doi.org/10.1348/000711299160202>
- Coleman, E. ve Schaefer, S. (1986). Boundaries of sex and intimacy between client and counselor. *Journal of Counseling & Development*, 64(5), 341-344. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1986.tb01128.x>
- Coleman, H. L., Wampold, B. E. ve Casali, S. L. (1995). Ethnic minorities' ratings of ethnically similar and European American counselors: A meta-analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 42(1), 55-64. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.42.1.55>
- Constantine, M. G. (2007). Racial microaggressions against African American clients in cross-racial counseling relationships. *Journal of Counseling Psychology*, 54(1), 1-16. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.54.1.1>
- Cooper, M. (2006). Scottish secondary school students' preferences for location, format of counselling and sex of counsellor. *School Psychology International*, 27(5), 627-638. <https://doi.org/10.1177/0143034306073421>
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stanford Law Review*, 43(6), 1241-1299. <https://doi.org/10.2307/1229039>
- Cruwys, T., Dingle, G. A., Haslam, C., Haslam, S. A., Jetten, J. ve Morton, T. (2013). Social group memberships protect against future depression, alleviate depression symptoms and prevent depression relapse. *Social Science & Medicine*, 98, 179-186. <http://dx.doi.org/10.1016/j.socscimed.2013.09.013>
- Curlin, F. A., Odell, S. V., Lawrence, R. E., Chin, M. H., Lantos, J. D., Meador, K. G. ve Koenig, H. G. (2007). The relationship between psychiatry and religion among US physicians. *Psychiatric Services*, 58(9), 1193-1198. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.58.9.1193>
- Cyrus-Lutz, C. ve Gaitz, C. M. (1972). Psychiatrists' attitudes toward the aged and aging. *The Gerontologist*, 12(2), 163-167. https://doi.org/10.1093/geront/12.2_Part_1.163
- Çınarbaş, D. C. (2022). Kültüre duyarlı psikoterapi: Diğer ülkelerdeki standartlar, Türkiye'deki durum ve kitabın ortaya çıkma süreci. İçinde D. C. Çınarbaş, D. Hasdemir ve G. B. Kumpasoğlu (Edl.), *Psikoterapide kültürel konular* (ss. 1-17). Nobel Akademik.
- DeGeorge, J., Constantino, M. J., Greenberg, R. P., Swift, J. K. ve Smith-Hansen, L. (2013). Sex differences in college students' preferences for an ideal psychotherapist. *Professional Psychology, Research and Practice*, 44(1), 29-36. <https://doi.org/10.1037/a0029299>
- DeHeer, N. D., Wampold, B. E. ve Freund, R. D. (1992). Do sex-typed and androgynous subjects prefer counselors on the basis of gender or effectiveness? They prefer the best. *Journal of Counseling Psychology*, 39(2), 175-184. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.39.2.175>
- Delaney, H. D., Miller, W. R. ve Bisonó, A. M. (2007). Religiosity and spirituality among psychologists: A survey of clinician members of the American Psychological Association. *Professional Psychology: Research and Practice*, 38(5), 538-546. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.38.5.538>
- Demirdizen, D., Çınar, S. ve Kesici, M. R. (2012, 18-20 Ekim). *İşyerinde cinsel yönelim ayrımcılığı: LGB bireylere yönelik bir alan çalışması* [Konferans sunumu]. IV. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu, Muğla, Türkiye.

- DeRubeis, R. J., Brotman, M. A. ve Gibbons, C. J. (2005). A conceptual and methodological analysis of the nonspecifics argument. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 12(2), 174-183. <https://doi.org/10.1093/clipsy.bpio22>
- Dimmick, A. A., Swift, J. K. ve Trusty, W. T. (2020). Latter-Day Saint clients' preferences for a religious match with a psychotherapist. *Spirituality in Clinical Practice*, 7(2), 134-143. <https://doi.org/10.1037/scp0000211>
- Dimmick, A. A., Trusty, W. T. ve Swift, J. K. (2022). Client preferences for religious/spiritual integration and matching in psychotherapy. *Spirituality in Clinical Practice*, 9(3), 202-211. <https://doi.org/10.1037/scp0000269>
- Donnan, H. H. ve Mitchell, H. D. (1979). Preferences for older versus younger counselors among a group of elderly persons. *Journal of Counseling Psychology*, 26(6), 514-518. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.26.6.514>
- Egan, G. (1982). *The skilled helper* (2. Basım). Brooks/Cole.
- Ellemers, N. ve Haslam, S. A. (2012). Social identity theory. İçinde P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski ve E. T. Higgins (Edl.), *Handbook of theories of social psychology* (ss. 379-398). Sage.
- Ergün, N. (2020). Kimlik gelişimi: Anlatı kimliği ve kuşaklararası anlatı kimliği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(4), 455-475. <https://doi.org/10.18863/pgy.676439>
- Fisher, E. H. (1989). Gender bias in therapy? An analysis of patient and therapist causal explanations. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 26(3), 389-401. <https://doi.org/10.1037/h0085451>
- Flaskerud, J. H. (1990). Matching client and therapist ethnicity, language, and gender: A review of research. *Issues in Mental Health Nursing*, 11(4), 321-336. <https://doi.org/10.3109/01612849009006520>
- Flaskerud, J. H. ve Liu, P. Y. (1991). Effects of an Asian client-therapist language, ethnicity and gender match on utilization and outcome of therapy. *Community Mental Health Journal*, 27(1), 31-42. <https://doi.org/10.1007/BF00752713>
- Flicker, S. M., Waldron, H. B., Turner, C. W., Brody, J. L. ve Hops, H. (2008). Ethnic matching and treatment outcome with Hispanic and Anglo substance-abusing adolescents in family therapy. *Journal of Family Psychology*, 22(3), 439-447. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.3.439>
- Fujino, D. C., Okazaki, S. ve Young, K. (1994). Asian-American women in the mental health system: An examination of ethnic and gender match between therapist and client. *Journal of Community Psychology*, 22(2), 164-176. [https://doi.org/10.1002/1520-6629\(199404\)22:2<164::AID-JCOP2290220211>3.0.CO;2-K](https://doi.org/10.1002/1520-6629(199404)22:2<164::AID-JCOP2290220211>3.0.CO;2-K)
- Furnham, A. ve Swami, V. (2008). Patient preferences for psychological counsellors: Evidence of a similarity effect. *Counselling Psychology Quarterly*, 21(4), 361-370. <https://doi.org/10.1080/09515070802602146>
- Gartner, J., Harmatz, M., Hohmann, A., Larson, D. ve Gartner, A. F. (1990). The effect of patient and clinician ideology on clinical judgment: A study of ideological countertransference. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 27(1), 98-106. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.27.1.98>
- Gaston, L. (1990). The concept of the alliance and its role in psychotherapy: Theoretical and empirical considerations. *Psychotherapy*, 27(2), 143-153. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.27.2.143>

- Gelso, C. J. ve Mohr, J. J. (2001). The working alliance and the transference/countertransference relationship: Their manifestation with racial/ethnic and sexual orientation minority clients and therapists. *Applied and Preventive Psychology*, 10(1), 51-68. [https://doi.org/10.1016/S0962-1849\(05\)80032-0](https://doi.org/10.1016/S0962-1849(05)80032-0)
- Germer, S., Weyrich, V., Bräscher, A.-K., Mütze, K. ve Witthöft, M. (2022). Does practice really make perfect? A longitudinal analysis of the relationship between therapist experience and therapy outcome: A replication of Goldberg, Rousmaniere, et al. (2016). *Journal of Counseling Psychology*, 69(5), 745-754. <https://doi.org/10.1037/cou0000608>
- Gim, R. H., Atkinson, D. R. ve Kim, S. J. (1991). Asian-American acculturation, counselor ethnicity and cultural sensitivity, and ratings of counselors. *Journal of Counseling Psychology*, 38(1), 57-62. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.38.1.57>
- Gonzales, M. H., Davis, J. M., Loney, G. L., LuKens, C. K. ve Junghans, C. M. (1983). Interactional approach to interpersonal attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(6), 1192-1197. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.44.6.1192>
- Goodstein, L. D. (1962). Problems in counseling older disabled persons. *Journal of Rehabilitation*, 28(4), 24-25.
- Gökkaya, F., Yurdalan, F., Karagülmez, K. ve Emeç, K. (2021). Psikoterapilerin etkililiğini belirleyen faktörlerin incelenmesi: Bir derleme çalışması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 8(3), 396-423. <https://doi.org/10.31682/ayna.921699>
- Gray, D. ve Stevenson, C. (2019). How can “we” help? Exploring the role of shared social identity in the experiences and benefits of volunteering. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 30(4), 341-353. <https://doi.org/10.1002/casp.2448>
- Greenaway, K. H., Cruwys, T., Haslam, S. A. ve Jetten, J. (2016). Social identities promote well-being because they satisfy global psychological needs. *European Journal of Social Psychology*, 46(3), 294-307. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2169>
- Greenidge, S. ve Baker, M. (2012). Why do committed Christian clients seek counselling with Christian therapists? *Counselling Psychology Quarterly*, 25(3), 211-222. <https://doi.org/10.1080/09515070.2012.673273>
- Gudykunst, W. B. ve Hammer, M. R. (1988). The influence of social identity and intimacy of interethnic relationships on uncertainty reduction processes. *Human Communication Research*, 14(4), 569-601. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1988.tb00168.x>
- Gutsell, J. N. ve Inzlicht, M. (2012). Intergroup differences in the sharing of emotive states: Neural evidence of an empathy gap. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 7(5), 596-603. <https://doi.org/10.1093/scan/nsr035>
- Hampton, A. J., Fisher Boyd, A. N. ve Sprecher, S. (2019). You're like me and I like you: Mediators of the similarity-liking link assessed before and after a getting-acquainted social interaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(7), 2221-2244. <https://doi.org/10.1177/0265407518790411>
- Harrison, D. K. (1975). Race as a counselor-client variable in counseling and psychotherapy: A review of the research. *The Counseling Psychologist*, 5(1), 124-133. <https://doi.org/10.1177/001100007500500130>
- Harrison, M. O., Koenig, H. G., Hays, J. C., Eme-Akwari, A. G. ve Pargament, K. I. (2001). The epidemiology of religious coping: A review of recent literature. *International Review of Psychiatry*, 13(2), 86-93. <https://doi.org/10.1080/09540260120037317>

- Haslam, C., Haslam, S. A., Jetten, J., Cruwys, T. ve Steffens, N. K. (2021). Life change, social identity, and health. *Annual Review of Psychology*, 72, 635-661. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-060120-111721>
- Hathaway, W. L., Scott, S. Y. ve Garver, S. A. (2004). Assessing religious/spiritual functioning: A neglected domain in clinical practice? *Professional Psychology: Research and Practice*, 35(1), 97-104. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.35.1.97>
- Haviland, M. G., Horswill, R. K., O'Connell, J. J. ve Dynneson, V. V. (1983). Native American college students' preference for counselor race and sex and the likelihood of their use of a counseling center. *Journal of Counseling Psychology*, 30(2), 267-270. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.30.2.267>
- Hayes, J. A., Gelso, C. J., Goldberg, S. ve Kivlighan, D. M. (2018). Countertransference management and effective psychotherapy: Meta-analytic findings. *Psychotherapy*, 55(4), 496-507. <https://doi.org/10.1037/pst0000189>
- Heinze, P. E. (2023). *An exploration of activity and therapist preferences and their predictors in German-speaking samples* [Yayınlanmamış doktora tezi]. University of Potsdam.
- Helmes, E. ve Gee, S. (2003). Attitudes of Australian therapists toward older clients: Educational and training imperatives. *Educational Gerontology*, 29(8), 657-670. <https://doi.org/10.1080/03601270390225640>
- Helms, J. E. (1985). Toward a theoretical explanation of the effects of race on counseling. *The Counseling Psychologist*, 12(4), 131-141. <https://doi.org/10.1177/0011000084124013>
- Helms, J. E. (1993). I also said "White racial identity influences White researchers". *The Counseling Psychologist*, 21(2), 240-243. <https://doi.org/10.1177/0011000093212007>
- Hill, C. E. ve Knox, S. (2009). Processing the therapeutic relationship. *Psychotherapy Research*, 19(1), 13-29. <https://doi.org/10.1080/10503300802621206>
- Hook, J. N., Davis, D. E., Owen, J., Worthington, E. L., Jr. ve Utsey, S. O. (2013). Cultural humility: Measuring openness to culturally diverse clients. *Journal of Counseling Psychology*, 60(3), 353-366. <https://doi.org/10.1037/a0032595>
- Hook, J. N., Farrell, J. E., Davis, D. E., DeBlaere, C., Van Tongeren, D. R. ve Utsey, S. O. (2016). Cultural humility and racial microaggressions in counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 63(3), 269-277. <https://doi.org/10.1037/cou0000114>
- Horst, K., Mendez, M., Culver-Turner, R., Amanor-Boadu, Y., Minner, B., Cook, J., Stith, S. ve McCollum, E. (2012). The importance of therapist/client ethnic/racial matching in couples treatment for domestic violence. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 34(1), 57-71. <https://doi.org/10.1007/s10591-012-9174-x>
- Horvath, A. O. ve Greenberg, L. S. (1989). Development and validation of the Working Alliance Inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 36(2), 223-233. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.36.2.223>
- Horvath, A. O., Del Re, A. C., Flückiger, C. ve Symonds, D. (2011). Alliance in individual psychotherapy. *Psychotherapy*, 48(1), 9-16. <https://doi.org/10.1037/a0022186>
- Human, L. J. ve Biesanz, J. C. (2011). Through the looking glass clearly: Accuracy and assumed similarity in well-adjusted individuals' first impressions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 100(2), 349-364. <https://doi.org/10.1037/a0021850>

- Hunter, W. F. (1960). The psychologist works with the aged individual. *Journal of Counseling Psychology*, 7(2), 120-126. <https://doi.org/10.1037/h0045125>
- Ilagan, G. S. ve Heatherington, L. (2022). Advancing the understanding of factors that influence client preferences for race and gender matching in psychotherapy. *Counseling Psychology Quarterly*, 35(3), 694-717. <https://doi.org/10.1080/09515070.2021.1960274>
- Ip, V., Chan, F., Chan, J. Y.-C., Lee, J. K. Y., Sung, C. ve Wilson, E. H. (2016). Factors influencing Chinese college students' preferences for mental health professionals. *Journal of Mental Health*, 25(2), 142-147. <https://doi.org/10.3109/09638237.2015.1057328>
- Israel, T., Gorcheva, R., Burnes, T. R. ve Walther, W. A. (2008). Helpful and unhelpful therapy experiences of LGBT clients. *Psychotherapy Research*, 18(3), 294-305. <https://doi.org/10.1080/10503300701506920>
- Jetten, J., Haslam, S. A., Cruwys, T., Greenaway, K. H., Haslam, C. ve Steffens, N. K. (2017). Advancing the social identity approach to health and well-being: Progressing the social cure research agenda. *European Journal of Social Psychology*, 47(7), 789-802. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2333>
- Johnson, M. E. ve Lashley, K. H. (1989). Influence of Native-Americans' cultural commitment on preferences for counselor ethnicity and expectations about counseling. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 17(3), 115-122. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1912.1989.tb00423.x>
- Jones, E. E. ve Zoppel, C. L. (1982). Impact of client and therapist gender on psychotherapy process and outcome. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 50(2), 259-272. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.50.2.259>
- Joseph, J. (2010). *Willingness to seek professional psychological help among Canadians of African descent: A culturally based help-seeking model* [Yayınlanmamış doktora tezi]. University of Windsor.
- Kağnıcı, D. Y. (2013). Çok kültürlü psikolojik danışma eğitiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarına yerleştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), 222-231.
- Karlsson, R. (2005). Ethnic matching between therapist and patient in psychotherapy: An overview of findings, together with methodological and conceptual issues. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 11(2), 113-129. <https://doi.org/10.1037/1099-9809.11.2.113>
- Kaschak, E. (1978). Therapist and client: Two views of the process and outcome of psychotherapy. *Professional Psychology*, 9(2), 271-277. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.9.2.271>
- Keating, A. M. ve Fretz, B. R. (1990). Christians' anticipations about counselors in response to counselor descriptions. *Journal of Counseling Psychology*, 37(3), 293-296. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.37.3.293>
- Kelly, T. A. ve Strupp, H. H. (1992). Patient and therapist values in psychotherapy: Perceived changes, assimilation, similarity, and outcome. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60(1), 34-40. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.60.1.34>
- Kessler, E.-M., Rahn, S. ve Klapproth, F. (2020). Do young people prefer older psychotherapists? *European Journal of Ageing*, 17(1), 119-124. <https://doi.org/10.1007/s10433-019-00519-9>

- Klohnen, E. C. ve Luo, S. (2003). Interpersonal attraction and personality: What is attractive--self similarity, ideal similarity, complementarity or attachment security? *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(4), 709-722. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.4.709>
- Kim, E. ve Kang, M. (2018). The effects of client–counselor racial matching on therapeutic outcome. *Asia Pacific Education Review*, 19, 103-110. <https://doi.org/10.1007/s12564-018-9518-9>
- Kirshner, L. A., Genack, A. ve Hauser, S. T. (1978). Effects of gender on short-term psychotherapy. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 15(2), 158-167. <https://doi.org/10.1037/h0085856>
- Kite, M. E., Stockdale, G. D., Whitley, B. E. ve Johnson, B. T. (2005). Attitudes toward younger and older adults: An updated meta-analytic review. *Journal of Social Issues*, 61(2), 241-266. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2005.00404.x>
- Koder, D.-A. ve Helmes, E. (2008). Predictors of working with older adults in an Australian psychologist sample: Revisiting the influence of contact. *Professional Psychology: Research and Practice*, 39(3), 276-282. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.39.3.276>
- Kohatsu, E. L., Dulay, M., Lam, C., Concepcion, W., Perez, P., Lopez, C. ve Euler, J. (2000). Using racial identity theory to explore racial mistrust and interracial contact among Asian Americans. *Journal of Counseling & Development*, 78(3), 334-342. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.2000.tb01915.x>
- Lambert, M. (2016). Does client-therapist gender matching influence therapy course or outcome in psychotherapy. *Evidence Based Medicine and Practice*, 2(2), 1000108. <https://doi.org/10.4172/2471-9919.1000108>
- Lambert, M. J. ve Barley, D. E. (2001). Research summary on the therapeutic relationship and psychotherapy outcome. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 38(4), 357-361. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.38.4.357>
- Landes, S. J., Burton, J. R., King, K. M. ve Sullivan, B. F. (2013). Women's preference of therapist based on sex of therapist and presenting problem: An analog study. *Counselling Psychology Quarterly*, 26(3-4), 330-342. <https://doi.org/10.1080/09515070.2013.819795>
- Lauber, B. M. ve Drevensdt, J. (1994). Older adults' preferences for age and sex of a therapist. *Clinical Gerontologist*, 14(2), 13-26. https://doi.org/10.1300/J018v14n02_03
- Lawless, J. J. (2000). *Exploring the discourse of race, ethnicity, and culture in clinical supervision of marriage and family therapy utilizing conversation analysis* [Yayınlanmamış doktora tezi]. University of Georgia.
- Lee, E., Tsang, A. K. T., Bogo, M., Johnstone, M. ve Herschman, J. (2018). Enactments of racial microaggression in everyday therapeutic encounters. *Smith College Studies in Social Work*, 88(3), 211-236. <https://doi.org/10.1080/00377317.2018.1476646>
- Li, L. C. ve Kim, B. S. K. (2004). Effects of counseling style and client adherence to Asian cultural values on counseling process with Asian American college students. *Journal of Counseling Psychology*, 51(2), 158-167. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.51.2.158>
- Liddon, L., Kingerlee, R. ve Barry, J. A. (2018). Gender differences in preferences for psychological treatment, coping strategies, and triggers to help-seeking. *British Journal of Clinical Psychology*, 57(1), 42-58. <https://doi.org/10.1111/bjc.12147>
- Lijtmaer, R. M. (2006). Black, white, Hispanic and both: Issues in biracial identity and its effect in the transference-countertransference. İçinde R. Moodley, S. Palmer, R. Moodley ve S. Palmer

- (Edl.), *Race, culture and psychotherapy: Critical perspectives in multicultural practice* (ss. 130-138). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Lopez, S. R. ve Lopez, A. A. (1993). Mexican Americans' initial preferences for counselors: Research methodologies or researchers' values? Reply to Atkinson and Wampold (1993). *Journal of Counseling Psychology*, 40(2), 249-251. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.40.2.249>
- Lopez, S. R., Lopez, A. A. ve Fong, K. T. (1991). Mexican Americans' initial preferences for counselors: The role of ethnic factors. *Journal of Counseling Psychology*, 38(4), 487-496. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.38.4.487>
- Lovinger, R. J. (1979). Therapeutic strategies with "religious" resistances. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 16(4), 419-427. <https://doi.org/10.1037/h0088368>
- Luborsky, L. (1976). Successful psychotherapy. İçinde J. L. Cleghorn (Ed.), *Helping alliances in psychotherapy* (ss. 92-116). Brunner/Mazel.
- Luborsky, L., Auerbach, A. H., Chandler, M., Cohen, J. ve Bachrach, H. M. (1971). Factors influencing the outcome of psychotherapy: A review of quantitative research. *Psychological Bulletin*, 75(3), 145-185. <https://doi.org/10.1037/h0030480>
- Luborsky, L., Crits-Christoph, P., Alexander, L., Margolis, M. ve Cohen, M. (1983). Two helping alliance methods for predicting outcomes of psychotherapy: A counting signs vs. a global rating method. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 171(8), 480-491.
- Mackie, D. M., Hamilton, D. L., Susskind, J. ve Rosselli, F. (1996). Social psychological foundations of stereotype formation. İçinde C. N. Macrae, C. Stangor ve M. Hewstone (Edl.), *Stereotypes and stereotyping* (ss. 41-78). Guilford Press.
- Maramba, G. G. ve Nagayama Hall, G. C. (2002). Meta-analyses of ethnic match as a predictor of dropout, utilization, and level of functioning. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 8(3), 290-297. <https://doi.org/10.1037/1099-9809.8.3.290>
- Marks, G. ve Miller, N. (1987). Ten years of research on the false-consensus effect: An empirical and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 102(1), 72-90. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.102.1.72>
- Maton, K. I. (1989). The stress-buffering role of spiritual support: Cross-sectional and prospective investigations. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 28(3), 310-323. <https://doi.org/10.2307/1386742>
- Mayers, C., Leavey, G., Vallianatou, C. ve Barker, C. (2007). How clients with religious or spiritual beliefs experience psychological help-seeking and therapy: A qualitative study. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 14(4), 317-327. <https://doi.org/10.1002/cpp.542>
- McNeil, D. W. ve Hayes, S. E. (2014). Psychotherapy analog studies. İçinde R. L. Cautin ve S. O. Lilienfeld (Edl.), *The encyclopedia of clinical psychology* (ss. 1-3). Wiley.
- Mendes, H. A. (1977). Countertransferences and counter-culture clients. *Social Casework*, 58(3), 159-163. <https://doi.org/10.1177/1044389477058003>
- Miller, S. D., Hubble, M. A., Chow, D. L. ve Seidel, J. A. (2013). The outcome of psychotherapy: Yesterday, today, and tomorrow. *Psychotherapy*, 50(1), 88-97. <https://doi.org/10.1037/a0031097>

- Mindlis, I., Livert, D., Federman, A. D., Wisnivesky, J. P. ve Revenson, T. A. (2020). Racial/ethnic concordance between patients and researchers as a predictor of study attrition. *Social Science & Medicine*, 255, Article 113009. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113009>
- Mock, M. R. (2008). Visioning social justice: Narratives of diversity, social location, and personal compassion. İçinde M. McGoldrick ve K. V. Hardy (Edl.), *Re-visioning family therapy: Race, culture, and gender in clinical practice* (ss. 425-441). Guilford Press.
- Montiel, C., Duhoux, A., Tremblay, G., Villeneuve, R., Roy, J., Lavole, B. ve Houle, J. (2022). Psychological distress and help-seeking facilitators in Quebec men: Findings from a province-wide survey. *International Journal of Men's Social and Community Health*, 5(1), 1-26. <https://doi.org/10.22374/ijmsch.v5i1.57>
- Montoya, R. M., Horton, R. S. ve Kirchner, J. (2008). Is actual similarity necessary for attraction? A meta-analysis of actual and perceived similarity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(6), 889-922. <https://doi.org/10.1177/0265407508096700>
- Morrow, D., Worthington Jr, E. L. ve McCullough, M. E. (1993). Observers' perceptions of a counselor's treatment of a religious issue. *Journal of Counseling & Development*, 71(4), 452-456. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1993.tb02664.x>
- Murphy, M. J., Faulkner, R. A. ve Behrens, C. (2004). The effect of therapist-client racial similarity on client satisfaction and therapist evaluation of treatment. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 26(3), 279-292. <https://doi.org/10.1023/B:COFT.0000037915.95303.28>
- Nelson, M. L. (1993). A current perspective on gender differences: Implications for research in counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 40(2), 200-209. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.40.2.200>
- Newcomb, T. M. (1961). *The acquaintance process* (1. Basım). Holt, Rinehart, & Winston.
- Niu, Y. ve Brown, B. B. (2023). Satisfaction and closeness in same- and cross-national college roommate relationships: What similarity matters? *International Journal of Intercultural Relations*, 95, 101813. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2023.101813>
- Olkin, R. (1999). The personal, professional and political when clients have disabilities. *Women & Therapy*, 22(2), 87-103. https://doi.org/10.1300/J015v22n02_07
- O'Neil, J. M. (1981). Patterns of gender role conflict and strain: Sexism and fear of femininity in men's lives. *Personnel & Guidance Journal*, 60(4), 203-210. <https://doi.org/10.1002/j.2164-4918.1981.tb00282.x>
- Osherson, S. ve Krugman, S. (1990). Men, shame, and psychotherapy. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 27(3), 327-339. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.27.3.327>
- Overstreet, A. K., Pomerantz, A. M., Segrist, D. J. ve Ro, E. (2020). Should psychotherapists apologise after microaggressions? An empirical analogue study of perceptions of therapists. *Counselling and Psychotherapy Research*, 21, 251-259. <https://doi.org/10.1002/capr.12315>
- Owen, J., Drinane, J. M., Tao, K. W., DasGupta, D. R., Zhang, Y. S. D. ve Adelson, J. (2018). An experimental test of microaggression detection in psychotherapy: Therapist multicultural orientation. *Professional Psychology: Research and Practice*, 49(1), 9-21. <https://doi.org/10.1037/pro0000152>

- Owen, J., Tao, K. W., Imel, Z. E., Wampold, B. E. ve Rodolfa, E. (2014). Addressing racial and ethnic microaggressions in therapy. *Professional Psychology: Research and Practice*, 45(4), 283-290. <https://doi.org/10.1037/a0037420>
- Oxhandler, H. K. ve Parrish, D. E. (2017). Integrating clients' religion/spirituality in clinical practice: A comparison among social workers, psychologists, counselors, marriage and family therapists, and nurse. *Journal of Clinical Psychology*, 74(1), 680-694. <https://doi.org/10.1002/jclp.22539>
- Pargament, K. I. (1997). *The psychology of religion and coping: Theory, research, practice* (1. Basım). Guilford.
- Parra Cardona, J. R., Domenech-Rodriguez, M., Forgatch, M., Sullivan, C., Bybee, D., Holtrop, K., Escobar-Chew, A. R., Tams, L., Dates, B. ve Bernal, G. (2012). Culturally adapting an evidence-based parenting intervention for Latino immigrants: The need to integrate fidelity and cultural relevance. *Family Process*, 51(1), 56-72. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2012.01386.x>
- Pascoe, E. A. ve Smart Richman, L. (2009). Perceived discrimination and health: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 135(4), 531-554. <https://doi.org/10.1037/a0016059>
- Peck, R. C. (1968). Psychological developments in the second half of life. İçinde B. L. Neugarten (Ed.), *Middle age and aging: A reader in social psychology* (ss. 88-92). University of Chicago Press.
- Pérez-Rojas, A. E., Bhatia, A. ve Kivlighan, D. M. (2021). Do birds of a feather flock together? Clients' Perceived personality similarity, real relationship, and treatment progress. *Psychotherapy*, 58(3), 353-365. <https://doi.org/10.1037/pst0000361>
- PettyJohn, M. E., Tseng, C. F. ve Blow, A. J. (2020). Therapeutic utility of discussing therapist/client intersectionality in treatment: When and how? *Family Process*, 59(2), 313-327. <https://doi.org/10.1111/famp.12471>
- Pew Research Center (2012). *Religious landscape survey: The global religious landscape*. PEW Araştırma Merkezi (PEW Research Center) web sitesinden alınmıştır. <http://www.pewforum.org/2012/12/18/global-religious-landscape-exec/>
- Pfeiffer, E., Ormhaug, S. M., Tutus, D., Holt, T., Rosner, R., Wentzel Larsen, T. ve Jensen, T. K. (2020). Does the therapist matter? Therapist characteristics and their relation to outcome in trauma-focused cognitive behavioral therapy for children and adolescents. *European Journal of Psychotraumatology*, 11(1), Article 1776048. <https://doi.org/10.1080/20008198.2020.1776048>
- Phinney, J. S. ve Ong, A. D. (2007). Conceptualization and measurement of ethnic identity: Current status and future directions. *Journal of Counseling Psychology*, 54(3), 271-281. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.54.3.271>
- Pikus, C. F. ve Heavey, C. L. (1996). Client preferences for therapist gender. *Journal of College Student Psychotherapy*, 10(4), 35-43. https://doi.org/10.1300/J035v10n04_05
- Pistrang, N. ve Barker, C. (1992). Clients' beliefs about psychological problems. *Counselling Psychology Quarterly*, 5(4), 325-335. <https://doi.org/10.1080/09515079208254478>
- Ponce, F. Q. ve Atkinson, D. R. (1989). Mexican-American acculturation, counselor ethnicity, counseling style, and perceived counselor credibility. *Journal of Counseling Psychology*, 36(2), 203-208. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.36.2.203>
- Pope-Davis, D. B., Coleman, H. L., Heesacker, M., Liu, W. M. ve Toporek, R. L. (2003). *Handbook of multicultural competencies in counseling and psychology* (1. Basım). Sage.

- Posthuma, R. A. ve Campion, M. A. (2009). Age stereotypes in the workplace: Common stereotypes, moderators, and future research directions. *Journal of Management*, 35(1), 158-188. <https://doi.org/10.1177/0149206308318617>
- Prasko, J., Ociskova, M., Vanek, J., Burkauskas, J., Slepecky, M., Bite, I., Krone, I., Sollar, T. ve Juskiene, A. (2022). Managing transference and countertransference in cognitive behavioral supervision: Theoretical framework and clinical application. *Psychology Research and Behavior Management*, 15, 2129-2155. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S369294>
- Presley, S. ve Day, S. X. (2019). Counseling dropout, retention, and ethnic/language match for Asian Americans. *Psychological Services*, 16(3), 491-497. <https://doi.org/10.1037/ser0000223>
- Quackenbos, S., Privette, G. ve Klentz, B. (1985). Psychotherapy: Sacred or secular? *Journal of Counseling & Development*, 63(5), 290-293. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1985.tb00661.x>
- Raja, A. (2016). Ethical considerations for therapists working with demographically similar clients. *Ethics & Behavior*, 26(8), 678-687. <https://doi.org/10.1080/10508422.2015.1113133>
- Reeve, D. (2000). Oppression within the counselling room. *Disability & Society*, 15(4), 669-682. <https://doi.org/10.1080/09687590050058242>
- Robbins, J. M. ve Krueger, J. I. (2005). Social projection to ingroups and outgroups: A review and meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 9(1), 32-47. <https://doi.org/10.1207/s15327957pspr090>
- Rohlof, H. (2020). The patient-therapist relationship in intercultural psychotherapy. İçinde M. Schouler-Ocak ve M. C. Kastrup (Edl.), *Intercultural psychotherapy for immigrants, refugees, asylum seekers, and ethnic minority patients* (ss. 103-119). Springer Nature.
- Root, M. P. P. (1985). Guidelines for facilitating therapy with Asian-American clients. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 22(2S), 349-356. <https://doi.org/10.1037/h0085514>
- Rosmarin, D. H. ve Pirutinsky, S. (2020). Do religious patients need religious psychotherapists? A naturalistic treatment matching study among orthodox Jews. *Journal of Anxiety Disorders*, 69, 102170. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2019.102170>
- Rosmarin, D. H., Bigda-Peyton, J. S., Öngür, D., Pargament, K. I. ve Björgvinsson, T. (2013). Religious coping among psychotic patients: Relevance to suicidality and treatment outcomes. *Psychiatry Research*, 210(1), 182-187 <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2013.03.023>
- Sawyer, L., Regev, H., Proctor, S., Nelson, M., Messias, D., Barnes, D. ve Meleis, A. I. (1995). Matching versus cultural competence in research: Methodological considerations. *Research in Nursing & Health*, 18(6), 557-567. <https://doi.org/10.1002/nur.4770180611>
- Schmalbach, I., Albani, C., Petrowski, K. ve Brähler, E. (2022). Client-therapist dyads and therapy outcome: Does sex matching matters? A cross-sectional study. *BMC Psychology*, 10(1), 52. <https://doi.org/10.1186/s40359-022-00761-4>
- Schmidt, F. L., Oh, I. S. ve Shafer, J. A. (2016) The validity and utility of selection methods in personnel psychology: Practical and theoretical implications of 100 years of research findings. <https://home.ubalt.edu/tmitch/645/session%204/Schmidt%20&%20Oh%20validity%20ad%20util%20100%20yrs%20of%20research%20Wk%20PPR%202016.pdf>
- Seidler, Z. E., Wilson, M. J., Kealy, D., Oliffe, J. L., Ogrodniczuk, J. S. ve Rice, S. M. (2022). Men's preferences for therapist gender: Predictors and impact on satisfaction with therapy.

- Counselling Psychology Quarterly*, 35(1), 173-189.
<https://doi.org/10.1080/09515070.2021.1940866>
- Shin, S. M., Chow, C., Camacho-Gonsalves, T., Levy, R. J., Allen, I. E. ve Leff, H. S. (2005). A meta-analytic review of racial-ethnic matching for African American and Caucasian American clients and clinicians. *Journal of Counseling Psychology*, 52(1), 45-56.
<https://doi.org/10.1037/0022-0167.52.1.45>
- Shiner, B., Westgate, C. L., Harik, J. M., Watts, B. V. ve Schnurr, P. P. (2017). Effect of patient-therapist gender match on psychotherapy retention among United States veterans with posttraumatic stress disorder. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 44(5), 642-650. <https://doi.org/10.1007/s10488-016-0761-2>
- Shir, R. ve Tishby, O. (2023). Therapy matchmaking: Patient-therapist match in personality traits and attachment style. *Psychotherapy Research*. <https://doi.org/10.1080/10503307.2023.2195054>
- Simons, H. W., Berkowitz, N. N. ve Moyer, R. J. (1970). Similarity, credibility, and attitude change: A review and a theory. *Psychological Bulletin*, 73(1), 1-16. <https://doi.org/10.1037/h0028429>
- Simons, J. A. ve Helms, J. E. (1976). Influence of counselors' marital status, sex, and age on college and noncollege women's counselor preferences. *Journal of Counseling Psychology*, 23(4), 380-386. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.23.4.380>
- Sladen, B. J. (1982). Effects of race and socioeconomic status on the perception of process variables in counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 29(6), 560-566.
<https://doi.org/10.1037/0022-0167.29.6.560>
- Smith, T. B. (2009). Culturally congruent practices in counseling and psychotherapy: A review of research. İçinde J. G. Ponterotto, J. M. Casas, L. A. Suzuki ve C. M. Alexander (Edl.), *Handbook of multicultural counseling* (ss. 439-450). Sage.
- Smith, G. ve Pearson, M. (2011). Counselling clients from an older generation. *Psychotherapy in Australia*, 17(3), 12-18.
- Smith, T. B., Constantine, M. G., Dunn, T. W., Dinehart, J. M. ve Montoya, J. A. (2006). Multicultural education in the mental health professions: A meta-analytic review. *Journal of Counseling Psychology*, 53(1), 132-145. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.53.1.132>
- Speight, S. L. ve Vera, E. M. (1997). Similarity and difference in multicultural counseling: Considering the attraction and repulsion hypotheses. *The Counseling Psychologist*, 25(2), 280-298.
<https://doi.org/10.1177/0011000097252009>
- Staczan, P., Schmuecker, R., Koehler, M., Berglar, J., Cramer, A., von Wyl, A., Koemeda-Lutz, M., Schulthess, P. ve Tschuschke, V. (2017). Effects of sex and gender in ten types of psychotherapy. *Psychotherapy Research*, 27(1), 74-88.
<https://doi.org/10.1080/10503307.2015.1072285>
- Stephan, W. G., Stephan, C. W., Wenzel, B. ve Cornelius, J. (1991). Intergroup interaction and self-disclosure. *Journal of Applied Social Psychology*, 21(16), 1370-1378.
<https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1991.tb00476.x>
- Sterling, R. C., Gottheil, E., Weinstein, S. P. ve Serota, R. (1998). Therapist/ patient race and sex matching: Treatment retention and 9-month follow-up outcome. *Addiction*, 93(7), 1043-1050.
<https://doi.org/10.1046/j.1360-0443.1998.93710439.x>

- Sue, D. W., Arredondo, P. ve McDavis, R. J. (1992). Multicultural counseling competencies and standards: A call to the profession. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 20(2), 64-88. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1912.1992.tb00563.x>
- Sue, D. W., Sue, D., Neville, H. A. ve Smith, L. (2019). *Counseling the culturally diverse: Theory and practice* (8. Basım). John Wiley & Sons.
- Sue, S. (1988). Psychotherapeutic services for ethnic minorities: Two decades of research findings. *American Psychologist*, 43(4), 301-308. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.43.4.301>
- Sue, S., Fujino, D. C., Hu, L. T., Takeuchi, D. T. ve Zane, N. W. S. (1991). Community mental health services for ethnic minority groups: A test of the cultural responsiveness hypothesis. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59(4), 533-540. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.59.4.533>
- Swift, J. K., Bird, M. O., Penix, E. A. ve Trusty, W. T. (2022). Client preference accommodation for religious/spiritual integration and psychotherapy outcomes in naturalistic practice settings. *Psychotherapy*, 59(3), 392-399. <https://doi.org/10.1037/pst0000386>
- Swift, J. K., Callahan, J. L., Tompkins, K. A., Connor, D. R. ve Dunn, R. (2015). A delay-discounting measure of preference for racial/ethnic matching in psychotherapy. *Psychotherapy*, 52(3), 315-320. <https://doi.org/10.1037/pst0000019>
- Şimşek, S. (2002). Günümüzün kimlik sorunu ve bu sorunun yaşandığı temel çatışma eksenleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 29-39.
- Tajfel, H. (1978). Social categorization, social identity and social comparison. İçinde H. Tajfel (Ed.), *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations* (ss. 61-76). Academic Press.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. İçinde W. G. Austin ve S. Worchel (Edl.), *The social psychology of intergroup relations* (ss. 33-47). Brooks/Cole.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behaviour. İçinde S. Worchel ve W. G. Austin (Edl.), *Psychology of intergroup relations* (ss. 7-24). Nelson-Hall.
- Tall, K. M. ve Ross, M. J. (1991). The effects of therapist-client age similarity on pretherapy expectations. *Journal of Contemporary Psychotherapy: On the Cutting Edge of Modern Developments in Psychotherapy*, 21(3), 197-209. <https://doi.org/10.1007/BF00973118>
- Tepper, L., Rogers, S. A., Coleman, E. M. ve Malony, H. N. (2001). The prevalence of religious coping among persons with persistent mental illness. *Psychiatric Services*, 52(5), 660-665. <https://doi.org/10.1176/appi.ps.52.5.660>
- Terepka, A. ve Hatfield, D. R. (2020). Effects of assessing religious beliefs in initial sessions on aspects of the therapeutic alliance. *Spirituality in Clinical Practice*, 7(1), 3-17. <https://doi.org/10.1037/scp0000213>
- Tewari, S., Khan, S., Hopkins, N., Srinivasan, N. ve Reicher, S. (2012). Participation in mass gatherings can benefit wellbeing: Longitudinal and control data from a North Indian Hindu pilgrimage event. *PLoS One*, 7(10), e47291. <http://dx.doi.org/10.1371/journal.pone.0047291>
- Thoits, P. A. (2021). Successful supportive encounters from the peer supporter's perspective: Do status similarities to support recipients matter? *Journal of Community Psychology*, 50(3), 1376-1394. <https://doi.org/10.1002/jcop.22722>

- Thomas, C. (2012). Theorising disability and chronic illness: Where next for perspectives in medical sociology? *Social Theory & Health*, 10(3), 209-228. <https://doi.org/10.1057/sth.2012.7>
- Thornton, C. I. ve Carter, J. H. (1988). Treating the Black female alcoholic: Clinical observations of Black therapists. *Journal of the National Medical Association*, 80(6), 644-647.
- Townes, D. L., Chavez-Korell, S. ve Cunningham, N. J. (2009). Reexamining the relationships between racial identity, cultural mistrust, help-seeking attitudes, and preference for a Black counselor. *Journal of Counseling Psychology*, 56(2), 330-336. <https://doi.org/10.1037/a0015449>
- Treger, S. ve Masciale, J. M. (2018). Domains of similarity and attraction in three types of relationships. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 12(2), 254-266. <https://doi.org/10.5964/ijpr.v12i2.321>
- Trimble, J. E. ve Mohatt, G. V. (2002). Coda: The virtuous and responsible researcher in another culture. İçinde J. E. Trimble ve C. B. Fisher (Edl.), *The handbook of ethical research with ethnocultural populations and communities* (ss. 325-334). Sage.
- Turner, J. C. (1975). Social comparison and social identity: Some prospects for intergroup behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 5(1), 5-34. <https://doi.org/10.1002/ejsp.2420050102>
- Turner, J. C. (1982). Towards a cognitive redefinition of the social group. İçinde H. Tajfel (Ed.), *Social identity and intergroup relations* (ss. 15-40). Cambridge University Press.
- Turner, J. C., Hogg, M. A., Oakes, P. J., Reicher, S. D. ve Wetherell, M. S. (1987). *Rediscovering the social group: A self-categorization theory* (1. Basım). Basil Blackwell.
- Turner, J. C., Oakes, P. J., Haslam, S. A. ve McGarty, C. (1994). Self and collective: Cognition and social context. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 20(5), 454-463. <https://doi.org/10.1177/0146167294205002>
- Vera, E. M., Speight, S. L., Mildner, C. ve Carlson, H. (1999). Clients' perceptions and evaluations of similarities to and differences from their counselors. *Journal of Counseling Psychology*, 46(2), 277-283. <https://doi.org/10.1037/0022>
- Vieten, C., Scammell, S., Pilato, R., Ammondson, I., Pargament, K. I. ve Lukoff, D. (2013). Spiritual and religious competencies for psychologists. *Psychology of Religion and Spirituality*, 5(3), 129-144. <https://doi.org/10.1037/a0032699>
- Vocisano, C., Klein, D. N., Arnow, B., Rivera, C., Blalock, J. A., Rothbaum, B., Vivian, D., Markowitz, J. C., Kocsis, J. H., Manber, R., Castonguay, L., Rush, A. J., Borian, F. E., Mccullough, J. P., Kornstein, S. G., Riso, L. P. ve Thase, M. E. (2004). Therapist variables that predict symptom change in psychotherapy with chronically depressed outpatients. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 41(3), 255-265. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.41.3.255>
- Voutilinen, L., Perakyla, A. ve Ruusuvoori, J. (2010). Recognition and interpretation: Responding to emotional experience in psychotherapy. *Research on Language and Social Interaction*, 43(1), 85-107. <https://doi.org/10.1080/08351810903474799>
- Walker, D. F., Gorsuch, R. L. ve Tan, S. Y. (2004). Therapists' integration of religion and spirituality in counseling: A meta-analysis. *Counseling and Values*, 49(1), 69-80. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.2004.tb00254.x>
- Walsh, L. M., Roddy, M. K., Scott, K., Lewis, C. C. ve Jensen-Doss, A. (2019). A meta-analysis of the effect of therapist experience on outcomes for clients with internalizing disorders. *Psychotherapy Research*, 29(7), 846-859. <https://doi.org/10.1080/10503307.2018.1469802>

- Walter, G. S. ve Cookie, W. S. (1985). Intergroup anxiety. *Journal of Social Issues*, 41(3), 157-175. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1985.tb01134.x>
- Wang, P. S., Berglund, P. A. ve Kessler, R. C. (2003). Patterns and correlates of contacting clergy for mental disorders in the United States. *Health Services Research*, 38(2), 647-673. <https://doi.org/10.1111/1475-6773.00138>
- Watts-Jones, T. D. (2010). Location of self: Opening the door to dialogue on intersectionality in the therapy process. *Family Process*, 49(3), 405-420. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2010.01330.x>
- Weishaar, D. L. (2007). *The therapist's experience of feeling in too deep with a client: A phenomenological exploration* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Georgia State University.
- Werbart, A., Högertz, M. ve Borg Ölander, N. (2018). Matching patient and therapist anaclitic-introjective personality configurations matters for psychotherapy outcomes. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 48(4), 241-251. <https://doi.org/10.1007/s10879-018-9389-8>
- Whaley, A. L. (2001). Cultural mistrust: An important psychological construct for diagnosis and treatment of African Americans. *Professional Psychology: Research and Practice*, 32(6), 555-562. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.32.6.555>
- Whiting, J. B., Nebeker, R. S. ve Fife, S. T. (2005). Moral responsiveness and discontinuity in therapy: A qualitative study. *Counseling and Values*, 50(1), 20-37. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.2005.tb00038.x>
- Williams, D. R., Neighbors, H. W. ve Jackson, J. S. (2003). Racial/ethnic discrimination and health: Findings from community studies. *American Journal of Public Health*, 93(2), 200-208. https://doi.org/10.2105/AJPH.98.Supplement_1.S29
- Williams, R., Farquharson, L., Palmer, L., Bassett, P., Clarke, J., Clark, D. M. ve Crawford, M. J. (2016). Patient preference in psychological treatment and associations with self-reported outcome: National cross-sectional survey in England and Wales. *BMC Psychiatry*, 16, 4. <https://doi.org/10.1186/s12888-015-0702-8>
- Wintersteen, M. B., Mensinger, J. L. ve Diamond, G. S. (2005). Do gender and racial differences between patient and therapist affect therapeutic alliance and treatment retention in adolescents? *Professional Psychology: Research and Practice*, 36(4), 400-408. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.36.4.400>
- Worthington, E. L. (1986). Religious counseling: A review of published empirical research. *Journal of Counseling & Development*, 64(7), 421-431. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1986.tb01153.x>
- Worthington, E. L. (1990). Marriage counseling: A Christian approach to counseling couples. *Counseling and Values*, 35(1), 3-15. <https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.1990.tb00351.x>
- Worthington, E. L. ve Scott, G. G. (1983). Goal selection for counseling with potentially religious clients by professional and student counselors in explicitly Christian or secular settings. *Journal of Psychology and Theology*, 11(4), 318-329. <https://doi.org/10.1177/009164718301100405>
- Yaman, Ö. M. ve Akyurt, M. A. (2013). Sosyal hizmete kültürel yaklaşım: 2011 Van depremi örneği. *Sosyoloji Dergisi*, 3(26), 105-144.
- Yi, K. Y. (1998). Transference and race: An intersubjective conceptualization. *Psychoanalytic Psychology*, 15(2), 245-261. <https://doi.org/10.1037/0736-9735.15.2.245>

Young, J. S. ve Fuller, J. O. (1996). *The assessment of spiritual issues in counseling*. ERIC Eğitim Bilimleri Enstitüsü (ERIC Institute of Education Sciences) web sitesinden alınmıştır. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED461057.pdf>

Zambak, D. Y. (2022). Suriyeli mültecilerle psikoterapi sürecine dair konular. İçinde D. C. Çınarbaş, D. Hasdemir ve G. B. Kumpasoğlu (Edl.), *Psikoterapide kültürel konular* (ss. 91-139). Nobel Akademik.

Zeybek, S. G., Kozak, E. D. ve Selçuk, O. C. (2022). Türkiye’de psikoterapiye sınıf kavramıyla bakış. İçinde D. C. Çınarbaş, D. Hasdemir ve G. B. Kumpasoğlu (Edl.), *Psikoterapide kültürel konular* (ss. 199-232). Nobel Akademik.

Zlotnick, C., Elkin, I. ve Shea, M. T. (1998). Does the gender of a patient or the gender of a therapist affect the treatment of patients with major depression? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 66(4), 655-659. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.66.4.655>

Social Identities and Psychotherapy Processes: Therapist-Client Matching on Their Social Identities

Summary

Social identity emerges when individuals define themselves in terms of the beliefs, attitudes, and opinions of the groups they belong (Tajfel & Turner, 1979). Perceived ingroup homogeneity can facilitate positive interpersonal processes, such as empathy, trust, social support, and mutual understanding by increasing the sense of “we”ness among group members (Ellemers & Haslam, 2012; Turner et al., 1987). Similar positive interpersonal processes are essential for successful psychotherapeutic alliances and treatment outcomes (Weishaar, 2007). Since psychotherapy is a process upon which both clients and therapists reflect their own identities, values, and worldviews (PettyJohn et al., 2020), we aimed to examine the role of social identity match between therapists and clients in psychotherapeutic processes, particularly from the client’s perspective. We addressed client-therapist match in terms of race/ethnicity, religion, sex, and age, as these identity components are relatively easy to recognize, affecting clients’ development of trust in the therapist during the early stages of psychotherapy (Beutler et al., 1991).

Most studies demonstrated that social identity similarities between clients and therapists influence clients’ choice of therapist, satisfaction with and continuity in psychotherapy, and desirable treatment outcomes (Alegría et al., 2013; Behn et al., 2018; Cabral & Smith, 2011; Jones & Zoppel, 1982). Racial/ethnic minorities mostly prefer therapists from their own racial/ethnic origins to reduce their anxiety about being misunderstood or discriminated against in psychotherapy (Kohatsu et al., 2000; Whaley, 2001). Besides, it is known that many religious clients prefer religious counselors (Dimmick et al., 2022) because they are concerned that secular counselors would not care about their spiritual beliefs or offer solutions that contradict their belief systems (Worthington, 1986). Mostly female clients think that they will feel more comfortable, more effectively express their problems, and be better understood in the psychotherapy process upon matching with a therapist of the same sex (Blow et al., 2008; Simons & Helms, 1976). Similarly, assuming that individuals in the same age group will have similar attitudes, clients might develop heightened preferences for client-therapist matches on age (Furnham & Swami, 2008).

Some studies yielded no effect of social identity matching on psychotherapeutic processes (Cabral & Smith, 2011; Shin et al., 2005; Staczan et al., 2017), complicating our understanding of client-therapist match. Clients with stronger cultural ties with their ingroup might think they would establish a more empathetic therapeutic relationship with a therapist

from their cultural group, increasing their desire to match with therapists of their race/ethnicity (Coleman et al., 1995). Yet, there are inter-member differences concerning sociocultural commitment to the ingroup, and ignoring such differences in research designs might account for the complexity of findings about the implications of client-therapist match (Helms, 1985). Besides, even though sex matching is critical for the therapeutic alliance in the first therapy sessions, it loses ground to other factors, such as the therapist's competence in the following sessions (Bhati, 2014). Studies at the intersection of religion and counseling show that it is more important for therapists to apprehend clients' religious beliefs and thereby use them to complement the therapy rather than having the same religious identity with clients (Mayers et al., 2007). Although client-therapist matching on social identities might be influential, especially in the early stages of therapy (Bhati, 2014; Fujino et al., 1994), therapists' cultural sensitivity levels might still account for positive therapeutic outcomes where there is no identity match (Gim et al., 1991).

The current review has some limitations. For example, we addressed the implications of identity match only considering race/ethnicity, religion, sex, and age, ignoring other identities such as disability status. Besides, our literature search was limited to the experiences of clients. Yet, the match/mismatch of social identities with clients also has psychotherapeutic implications from the therapist's perspective (Horst et al., 2012). We think that minority groups' therapist choice and their psychotherapy experiences in situations of identity match or mismatch with the therapist in Turkey should be investigated, given the inadequacy of awareness of the need for spreading culturally sensitive psychotherapy approaches in the country (Çınarbaş, 2022).